

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΧΡΕΗ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ 1990 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ »**

ΟΜΑΔΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ

ΣΟΦΙΑ ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗ

ΑΘΗΝΑ ΜΠΙΡΜΠΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

ΠΑΤΡΑ, 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	- 5 -
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	- 6 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	- 9 -
ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	- 9 -
1.1 ΜΕΣΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	- 11 -
1.1.1 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	- 11 -
1.1.2 ΦΟΡΟΙ.....	- 12 -
1.2 ΜΕΣΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	- 13 -
1.2.1 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ.....	- 14 -
1.2.2 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΕΞΟΦΛΗΤΙΚΟΥ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ	- 17 -
1.2.3 ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	- 18 -
1.3 ΜΕΣΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	- 19 -
1.4 ΑΜΕΣΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ.....	- 20 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	- 21 -
Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.....	- 21 -
2.1 ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ	- 21 -
2.2 Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ	- 22 -
2.3 ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	- 25 -
2.3.1 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ.....	- 26 -
2.3.2 ΦΟΡΟΙ.....	- 32 -
2.4 ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΩΓΕΝΕΣ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ.....	- 36 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....	- 39 -
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ 1990 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ.....	- 39 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	- 52 -
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 1990 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ.....	- 52 -
4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	- 52 -

4.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	- 55 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ.....	- 62 -
ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	- 62 -
5.1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	- 62 -
5.2 ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	- 64 -
5.3 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	- 68 -
5.4 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΝΑ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	- 70 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ.....	- 73 -
ΝΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΙΝΗΤΩΝ	- 73 -
6.1 ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ.....	- 73 -
6.2 ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	- 77 -
6.3 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ	- 79 -
6.4 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΑΠΟ ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ	- 83 -
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	- 85 -
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	- 88 -
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	- 90 -

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι τα δημοσιονομικά ελλείμματα και χρέη στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1990 έως σήμερα.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα μέσα της οικονομικής πολιτικής. Πρόκειται για δημοσιονομικά και νομισματικά μέσα, μέσα συναλλαγματικής πολιτικής, καθώς και οι άμεσοι έλεγχοι.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση της δημοσιονομικής πολιτικής. Ορίζεται το δημοσιονομικό έλλειμμα, ο τρόπος χρηματοδότησής του, καθώς και οι στόχοι που επιδιώκονται με την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής. Επιπλέον, ορίζεται το δημόσιο χρέος και ο τρόπος με τον οποίο προκύπτει.

Το τρίτο κεφάλαιο αναλύει τα δημοσιονομικά ελλείμματα και δημόσιο χρέος στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από το 1990 μέχρι σήμερα, μέσα από πίνακες και διαγράμματα.

Σημειώνεται ότι στους πίνακες που υπάρχουν και αναφέρονται οι χώρες μεμονωμένα, δεν βρίσκεται η χώρα μας, καθώς αποτελεί αντικείμενο μελέτης του τέταρτου κεφαλαίου.

Στο πέμπτο κεφάλαιο της πτυχιακής εργασίας παρουσιάζεται το Νέο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, το οποίο στοχεύει στην άσκηση μιας δημοσιονομικής πολιτικής με τα βέλτιστα αποτελέσματα.

Στο τέλος, παρουσιάζονται κάποια βασικά συμπεράσματα από την εξέλιξη των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και δημόσιου χρέους στην χώρα μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Δημοσιονομικό Έλλειμμα (Fiscal Deficit) είναι η διαφορά μεταξύ δημοσίων δαπανών και εσόδων (φόρων) σε μια χρονική περίοδο (έτος). Η συσσώρευση των παραπάνω δημοσιονομικών ελλειμμάτων και οι οφειλόμενες πληρωμές τόκων αποτελούν το δημοσιονομικό χρέος (Fiscal Debt). Για την μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και επομένως του δημοσιονομικού χρέους, κάθε κυβέρνηση ασκεί την δική της δημοσιονομική πολιτική. Η δημοσιονομική πολιτική ασκείται από κάθε κυβέρνηση μέσω της φορολογίας και των δημοσίων δαπανών.

Τα δημοσιονομικά ελλείμματα έχουν αρνητική συσχέτιση με τον ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης στις ανεπτυγμένες χώρες. Και, αντίθετα από ότι φαίνεται να πιστεύει το ευρύ κοινό, οι οικονομολόγοι, σήμερα, γενικά συμφωνούν ότι τα ελλείμματα ελάχιστα ή καθόλου συμβάλλουν στην καταπολέμηση της ύφεσης.

Ιδιαίτερα σε υπερδανεισμένες χώρες, εκτοπίζουν τις επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα. Για παράδειγμα, η αύξηση των περιθωρίων των ελληνικών ομολόγων πάνω από τα αντίστοιχα γερμανικά, λόγω του σχετικά μεγαλύτερου εκτιμώμενου κινδύνου αποπληρωμής τους, αυξάνει το κόστος δανεισμού των ελληνικών τραπεζών που με τη σειρά τους, αυξάνουν το κόστος δανεισμού των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, αναβάλλοντας ή ακυρώνοντας τα επενδυτικά τους σχέδια και όχι μόνο. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την σχετική μείωση της κατανάλωσης και αύξηση της αποταμίευσης για την αντιμετώπιση μελλοντικών φορολογικών επιβαρύνσεων.

Τελικά, το μόνο που τα διαρθρωτικά ελλείμματα φαίνεται να εξυπηρετούν είναι η μεταφορά εισοδήματος από το μέλλον στο παρόν. Κάτι τέτοιο γίνεται σε τέτοιο βαθμό, που η μεταφορά εισοδήματος από το

μέλλον στο παρόν δεν είναι ουδέτερη, ωφελώντας κάποιες ομάδες του πληθυσμού βλάπτοντας κάποιες άλλες, κυρίως τις μελλοντικές γενιές.

Η μείωση του ελλείμματος επιβάλλεται να γίνει με δύο τρόπους και σε δύο φάσεις. Ο πρώτος τρόπος είναι με μείωση των δαπανών και την αύξηση των φορολογικών εσόδων, ενώ ο δεύτερος, με βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μέτρα. Για την εκτόνωση της πίεσης που ασκούν οι αγορές, με την αύξηση της διαφοράς απόδοσης μεταξύ των ομολόγων, θα πρέπει να εφαρμοσθούν άμεσα μακροοικονομικές πολιτικές, όπως για παράδειγμα, το γενικό πάγωμα ή η μείωση των συνολικών ονομαστικών δαπανών του Δημοσίου, πάγωμα ή μείωση μισθών στο Δημόσιο, φορολόγηση της κατανάλωσης, κ.λπ.

Ωστόσο, η μείωση των δημοσίων δαπανών για τον δραστικό περιορισμό του διαρθρωτικού ελλείμματος δεν μπορεί να προέλθει παρά μόνο από διαρθρωτικές (μακροπρόθεσμες) αλλαγές. Διαρθρωτικές αλλαγές θα πρέπει να οδηγήσουν σε αναδιάταξη των δημόσιων δαπανών, αφού προηγηθεί εις βάθος μελέτη, τόσο του κόστους παραγωγής τους, όσο και της αποτίμησης της εξυπηρέτησης των λειτουργικών αναγκών που καλύπτουν. Αυτό συνεπάγεται έναν διαφορετικό τρόπο κατάρτισης του Προϋπολογισμού.

Τέλος, τα δημοσιονομικά έσοδα της Ελλάδας τα τελευταία χρόνια υπολείπονται των φορολογικών εσόδων στις χώρες της Ευρωζώνης, κατά έξι ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, περίπου και ίσως παραπάνω, λόγω της μεγαλύτερης παραοικονομίας. Καθώς, οι ονομαστικοί φορολογικοί συντελεστές στην Ελλάδα είναι αντίστοιχοι με αυτούς της Ευρωζώνης, είναι προφανές ότι η λύση στο πρόβλημα συνίσταται στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας του φοροεισπρακτικού μηχανισμού. Μια προφανής περιοχή με περιθώρια βελτίωσης είναι ο κλάδος των αυτοαπασχολούμενων, όπου ο αποτελεσματικός φορολογικός συντελεστής (ο λόγος των

πραγματικών φορολογικών εσόδων προς το εισόδημα του συγκεκριμένου κλάδου) είναι περίπου το 1/3 του αντίστοιχου της Ευρωζώνης.¹

¹http://news.kathimerini.gr/4Degi/4Degi/_w_articles_columns_2_12/12/2009_383146

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Για να επιτύχει τους σκοπούς του ο ασκών οικονομική πολιτική χρησιμοποιεί διάφορα εργαλεία που έχει στην διάθεσή του. Τα εργαλεία αυτά ονομάζονται μέσα οικονομικής πολιτικής.²

Τα μέσα της οικονομικής πολιτικής διακρίνονται σε ποσοτικά και ποιοτικά.

Στα ποσοτικά μέσα περιλαμβάνονται συνήθως τέσσερις μεγάλες κατηγορίες. Πρόκειται για τα δημοσιονομικά μέσα, τα νομισματικά μέσα, τα συναλλαγματικά μέσα και τους άμεσους ελέγχους. Ορισμένα από αυτά τα μέσα ενδέχεται άλλοτε να θεωρούνται ως δημοσιονομικά και άλλοτε ως νομισματικά. Η διαφοροποίηση τους αυτή οφείλεται στις εκάστοτε συνθήκες κάτω από τις οποίες λαμβάνονται.

Στα ποιοτικά μέσα περιλαμβάνονται οι θεσμικές μεταβολές μέσω των οποίων επιδιώκεται να βελτιωθεί και να γίνει αποτελεσματικότερη η λειτουργία της οικονομίας.³

Τα ποσοτικά μέσα της οικονομικής πολιτικής παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί, ενώ αναλύονται στην συνέχεια του κεφαλαίου.

² Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

³ Γεωργακόπουλος Θ., Λοϊζίδης Ι. «Δημοσιονομική Θεωρία». Εκδόσεις Ιανός, Αθήνα 1994

Πίνακας 1.1

Τα μέσα της οικονομικής πολιτικής

<i>Δημοσιονομικά</i>	<i>Νομισματικά</i>	<i>Συναλλαγματικά</i>	<i>Άμεσοι έλεγχοι</i>
<p>Δημόσιες δαπάνες <i>Αγαθά και υπηρεσίες</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Δημόσια κατανάλωση ✓ Δημόσια επένδυση <p><i>Μεταβιβαστικές πληρωμές</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Εισοδήματος • Κεφαλαίου <p>Φόροι</p> <p><i>Άμεσοι φόροι</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Εισοδήματος ▪ Περιουσίας ▪ Εισφορές κοιν. Ασφαλίσεων <p><i>Έμμεσοι φόροι</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Εσωτερικοί φόροι δαπάνης ➤ Δασμοί <p>Δημόσιος δανεισμός</p>	<p>Βασικά μέσα</p> <p><i>Πολιτική ανοικτής αγοράς</i></p> <p><i>Προεξοφλητικό επιτόκιο</i></p> <p><i>Μεταβολή ποσοστού υποχρεωτικών καταθέσεων</i></p> <p>Δευτερεύοντα μέσα</p> <p><i>Συστάσεις και οδηγίες</i></p> <p><i>Ειδικοί πιστωτικοί έλεγχοι</i></p>	<p>Τιμή συναλλάγματος</p> <p>Αφορά το σύστημα των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών</p>	<p>Περιορισμοί σε</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Εξωτερικό εμπόριο ➤ Συναλλαγμα ➤ Μετανάστευση <p>Πολιτική τιμών και εισοδημάτων</p> <p>Λοιποί έλεγχοι</p>

Πηγή:

Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

1.1 ΜΕΣΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Τα μέσα της δημοσιονομικής πολιτικής κατατάσσονται συνήθως σε τρεις μεγάλες κατηγορίες. Οι κατηγορίες αυτές είναι οι δημόσιες δαπάνες (G), τους φόρους (T) και τον δημόσιο δανεισμό (D).

1.1.1 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

Οι δημόσιες δαπάνες υποδιαιρούνται σε δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες και μεταβιβαστικές πληρωμές προς τους ιδιώτες. Οι δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες υποδιαιρούνται με την σειρά τους σε δαπάνες δημόσιας κατανάλωσης και σε δαπάνες δημόσιας επένδυσης. Στην πρώτη περίπτωση εντάσσονται οι αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων, τα ενοίκια, έξοδα για την αγορά διαρκών ή η καταναλωτικών αγαθών (μικροϋπολογιστές, έπιπλα, γραφική ύλη, κ.λπ.). Στην περίπτωση των δημοσίων δαπανών για επενδύσεις, περιλαμβάνονται οι δαπάνες σχηματισμού βασικής υποδομής και σχηματισμού αποθεμάτων διαφόρων αγαθών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα δημόσιας δαπάνης για επένδυση, είναι η κατασκευή οδικού δικτύου, λιμανιών, κ.λπ.⁴

Οι δαπάνες για μεταβιβαστικές πληρωμές είναι μονομερείς μεταβιβάσεις εισοδήματος και κεφαλαίου προς τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Οι μεταβιβάσεις εισοδήματος έχουν την μορφή συντάξεων, επιδομάτων ανεργίας, παροχών ασθένειας, κ.λπ. στην περίπτωση των νοικοκυριών. Όσον αφορά τις επιχειρήσεις, οι δαπάνες για μεταβιβαστικές πληρωμές λαμβάνουν την μορφή επιδοτήσεων κόστους παραγωγής και τιμών των προϊόντων. Οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου προς τα νοικοκυριά γίνονται για να διευκολυνθούν στην αγορά κατοικίας, ενώ προς τις επιχειρήσεις, για να διευκολυνθούν στην χρηματοδότηση νέων επενδύσεων

⁴ Απέργης Νικόλαος. «Σύγχρονη Μακροοικονομική». Εκδόσεις: Rosili, Αθήνα 2005

παγίου κεφαλαίου, όπως για παράδειγμα κτίρια, μηχανήματα, κ.λπ. σημειώνεται ότι η μεταφορά κεφαλαίου προς τους ιδιώτες γίνεται με την παροχή δανείων.⁵

1.1.2 ΦΟΡΟΙ

Οι φόροι σύμφωνα με τον τρόπο συλλογής τους από τις οικονομικές αρχές διακρίνονται άμεσους και έμμεσους. Στους άμεσους φόρους περιλαμβάνονται οι φόροι εισοδήματος, οι φόροι περιουσίας και οι εργοδοτικές εισφορές στις κοινωνικές ασφαλίσεις. Ειδικότερα, οι φόροι εισοδήματος διακρίνονται σε φόρους εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων. Οι φόροι περιουσίας διακρίνονται σε φόρους κατοχής περιουσίας και φόρους μετάβασης περιουσίας. Οι φόροι κατοχής περιουσίας επιβάλλονται στην συνολική καθαρή περιουσιακή θέση των φορολογουμένων, ενώ οι φόροι μετάβασης επιβάλλονται στην αξία του μεταβιβαζόμενου τμήματος. Παράδειγμα τέτοιων φόρων αποτελούν οι φόροι κληρονομιών, δωρεών, μεταβίβασης ακινήτων, λεωφορείων, κ.λπ.⁶

Οι έμμεσοι φόροι δαπάνης επιβάλλονται στην συνολική εγχώρια κατανάλωση των διάφορων αγαθών και υπηρεσιών και στις εισαγωγές. Οι εσωτερικοί φόροι δαπάνης διακρίνονται σε γενικούς και ειδικούς, ανάλογα με το αν καλύπτουν με τον ίδιο συντελεστή έναν μεγάλο αριθμό προϊόντων ή αναφέρονται σε μεμονωμένα προϊόντα. Οι γενικοί φόροι δαπάνης μπορεί να επιβάλλονται είτε στην συνολική αξία πώλησης των αγαθών, που αντιστοιχεί σε ένα ή περισσότερα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας, ή στην προστιθέμενη αξία τους. Οι γενικοί φόροι είναι γνωστοί ως φόροι κύκλου εργασιών. Παράδειγμα τέτοιων φόρων είναι οι φόροι πολυτελείας,

⁵Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003
Απέργης Νικόλαος. «Σύγχρονη Μακροοικονομική». Εκδόσεις: Rosili, Αθήνα 2005

⁶Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

κ.λπ. Οι ειδικοί φόροι δαπάνης επιβάλλονται στην συνολική τιμή πώλησης συγκεκριμένων προϊόντων και είναι γνωστοί ως φόροι προστιθέμενης αξίας. Παραδείγματα τέτοιων φόρων αποτελούν τα οινοπνευματώδη ποτά, ο καπνός, η βενζίνη, τα επιβατικά αυτοκίνητα, κ.λπ.⁷

Στους έμμεσους φόρους εντάσσονται και οι δασμοί. Οι δασμοί αποτελούν εξωτερικούς φόρους δαπάνης και επιβάλλονται στις τιμές των εισαγόμενων αγαθών. Οι δασμοί επιβάλλονται για ταμειευτικούς και προστατευτικούς λόγους. Με την έννοια προστατευτικοί λόγοι αναφερόμαστε στην φορολόγηση των εισαγωγών για την αποθάρρυνση τους και παράλληλα την προστασία της εγχώριας παραγωγής από τον ανταγωνισμό των ξένων προϊόντων. Με την προστασία δίνεται πίστωση χρόνου για την ανάπτυξη νέων και δυναμικών επιχειρήσεων, ή ακόμη και παραγωγικών κλάδων με σκοπό την αναδιάρθρωση του παραγωγικού δυναμικού της χώρας. Ωστόσο, η επιβολή δασμών χωρίς την συνεννόηση με άλλες χώρες, ενδέχεται να προκαλέσει την λήψη μέτρων από τις θιγόμενες χώρες με αποτέλεσμα να θιγούν τα συμφέροντα όλων των μερών. Ήδη από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα, η σημασία των δασμών σε παγκόσμιο επίπεδο έχει περιορισθεί. Σημειώνεται ότι στο ενδοκοινοτικό εμπόριο μεταξύ των εταιρειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι δασμοί έχουν καταργηθεί.⁸

1.2 ΜΕΣΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το ευρωπαϊκό σύστημα έχει στη διάθεσή του ένα σύνολο εργαλείων νομισματικής πολιτικής με σκοπό την διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Ενώ η στρατηγική νομισματικής πολιτικής καθορίζει το επίπεδο επιτοκίων στην αγορά χρήματος που απαιτούνται για να διατηρήσουν τη

⁷Απέργης Νικόλαος. «Σύγχρονη Μακροοικονομική». Εκδόσεις: Rosili, Αθήνα 2005

⁸Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

σταθερότητα τιμών, το λειτουργικό πλαίσιο επιτρέπει την επίτευξη του επιτοκίου.

Με τη χρησιμοποίηση κάθε φορά του κατάλληλου συνόλου εργαλείων νομισματικής πολιτικής, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα:

- κατευθύνει τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια της αγοράς χρήματος με τη διαχείριση της ρευστότητας στην αγορά χρήματος
- σηματοδοτεί τις προθέσεις νομισματικής πολιτικής της μέσω του καθορισμού των βασικών επιτοκίων της
- προωθεί τη λειτουργική αποδοτικότητα και βοηθά τα πιστωτικά ιδρύματα να ικανοποιήσουν τις ανάγκες ρευστότητάς τους κατά τρόπο ομαλό.

Η νομισματική πολιτική εκτελείται με αποκεντρωμένο τρόπο. Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ λαμβάνει την απόφαση και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες είναι αρμόδιες για την εφαρμογή της.⁹

1.2.1 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Η πολιτική αυτή ασκείται μέσω της αγοράς και πώλησης κρατικών ομολόγων στο χρηματιστήριο από την Κεντρική Τράπεζα. Όταν η Κεντρική Τράπεζα επιθυμεί να αυξήσει την προσφορά χρήματος, αγοράζει κρατικές ομολογίες και διοχετεύει έτσι χρήμα στην αγορά το οποίο έχει πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στην προσφορά χρήματος και αντίθετα.

Το βασικό πλεονέκτημα της πολιτικής αυτής είναι ότι μεταβάλλεται η προσφορά του χρήματος, χωρίς να γίνονται εμφανείς οι ενέργειες της Κεντρικής Τράπεζας και χωρίς να δημιουργούνται δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομία.¹⁰

⁹<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/MonetaryPolicyEurosysteem/means/default.aspx>

¹⁰http://thalamofilakas.blogspot.gr/2012/05/blog-post_2656.html

Στην συνέχεια παρουσιάζονται οι πολιτικές ανοικτής αγοράς που εφαρμόζονται από την 1^η Ιανουαρίου το 2012 στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι πολιτικές ανοικτής αγοράς παίζουν σημαντικό ρόλο στη νομισματική πολιτική του Ευρωσυστήματος και αποσκοπούν στον επηρεασμό των επιτοκίων, τη διαχείριση της ρευστότητας στην αγορά και τη σηματοδότηση της κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής. Το Ευρωσύστημα διαθέτει πέντε είδη μέσων για τη διενέργεια πράξεων ανοικτής αγοράς. Το σπουδαιότερο μέσο είναι οι αντιστρεπτές συναλλαγές (πράξεις βάσει συμφωνιών επαναγοράς ή δάνεια έναντι ενεχύρου).¹¹

Ακόμη, το Ευρωσύστημα δύναται να χρησιμοποιεί οριστικές συναλλαγές, την έκδοση πιστοποιητικών χρέους της ΕΚΤ, πράξεις ανταλλαγής νομισμάτων και την αποδοχή καταθέσεων καθορισμένης διάρκειας. Οι πολιτικές ανοικτής αγοράς διενεργούνται με πρωτοβουλία της ΕΚΤ, η οποία αποφασίζει επίσης το μέσο, τους όρους και τις προϋποθέσεις της διενέργειάς τους. Οι εν λόγω πράξεις είναι δυνατό να διενεργούνται μέσω τακτικών δημοπρασιών, έκτακτων δημοπρασιών ή βάσει διμερών διαδικασιών.¹² Οι πολιτικές ανοικτής αγοράς του Ευρωσυστήματος διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες με βάση το σκοπό τους, την περιοδικότητα και τις διαδικασίες διενέργειάς τους. Οι πολιτικές αυτές είναι οι εξής:

α) Οι πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης είναι τακτικές αντιστρεπτές συναλλαγές για την παροχή ρευστότητας, διενεργούνται μία φορά την εβδομάδα και έχουν διάρκεια συνήθως μιας εβδομάδας. Οι πράξεις αυτές διενεργούνται από τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες μέσω

¹¹Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. «Η εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής στην ζώνη του ευρώ». Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 14-12-2011.

Πρόσβαση και από την διαδικτυακή πηγή:

<http://www.ecb.int/pub/pdf/other/gendoc201109el.pdf>

¹²Γεωργακόπουλος Θ., Λοϊζίδης Ι. «Δημοσιονομική Θεωρία». Εκδόσεις Ιανός, Αθήνα 1994

τακτικών δημοπρασιών. Οι πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης αποτελούν βασικό άξονα για την επιδίωξη των σκοπών των πράξεων ανοικτής αγοράς του Ευρωσυστήματος.

β) Οι πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης είναι αντιστρεπτέες συναλλαγές για την παροχή ρευστότητας, διενεργούνται μία φορά το μήνα και έχουν διάρκεια συνήθως τριών μηνών. Οι πράξεις αυτές διενεργούνται από τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες μέσω τακτικών δημοπρασιών και σκοπός τους είναι να παρέχουν στους αντισυμβαλλομένους συμπληρωματική, πιο μακροπρόθεσμη αναχρηματοδότηση. Κατά κανόνα με τις πράξεις αυτές το Ευρωσύστημα δεν επιδιώκει να αποστείλει μηνύματα στην αγορά και, ως εκ τούτου, συνήθως δέχεται ανταγωνιστικές προσφορές τιμών ή επιτοκίου.

γ) Οι πράξεις εξομάλυνσης των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας διενεργούνται εκτάκτως με σκοπό τη διαχείριση της ρευστότητας στην αγορά και τον επηρεασμό των επιτοκίων, ιδίως προς εξομάλυνση των επιπτώσεων στα επιτόκια που οφείλονται σε αιφνίδιες διακυμάνσεις της ρευστότητας στην αγορά. Πράξεις εξομάλυνσης των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας είναι δυνατό να διενεργούνται την τελευταία ημέρα ορισμένης περιόδου τήρησης υποχρεωτικών ελάχιστων αποθεματικών, προκειμένου να αντιμετωπίζονται διακυμάνσεις της ρευστότητας που τυχόν σημειώνονται στο διάστημα που μεσολαβεί από την κατανομή του ποσού της τελευταίας πράξης κύριας αναχρηματοδότησης. Οι πράξεις εξομάλυνσης των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας διενεργούνται κυρίως ως αντιστρεπτέες πράξεις, αλλά μπορούν να λάβουν τη μορφή πράξεων ανταλλαγής νομισμάτων ή αποδοχής καταθέσεων καθορισμένης διάρκειας. Τα μέσα και οι διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια των πράξεων εξομάλυνσης των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας προσαρμόζονται ανάλογα με το είδος της συναλλαγής και τον εκάστοτε

επιδιωκόμενο στόχο. Οι πράξεις αυτές διενεργούνται συνήθως από τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες μέσω έκτακτων δημοπρασιών ή με βάση διμερείς διαδικασίες. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις το διοικητικό συμβούλιο της ΕΚΤ μπορεί να αποφασίζει τη διενέργεια των διμερών πράξεων εξομάλυνσης των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας από την ίδια την ΕΚΤ.

δ) Επιπλέον, το Ευρωσύστημα μπορεί να διενεργεί διαρθρωτικές πράξεις μέσω της έκδοσης πιστοποιητικών χρέους της ΕΚΤ, μέσω αντιστρεπτέων συναλλαγών και μέσω οριστικών συναλλαγών. Οι πράξεις αυτές διενεργούνται όποτε η ΕΚΤ επιθυμεί να προσαρμόσει τη διαρθρωτική θέση του Ευρωσυστήματος έναντι του χρηματοπιστωτικού τομέα (σετακτά χρονικά διαστήματα ή εκτάκτως). Οι διαρθρωτικές πράξεις με τη μορφή αντιστρεπτέων συναλλαγών ή μέσω της έκδοσης χρεογράφων διενεργούνται από τις ΕθνΚΤ μέσω τακτικών δημοπρασιών. Οι διαρθρωτικές πράξεις με τη μορφή οριστικών συναλλαγών συνήθως διενεργούνται από τις ΕθνΚΤ μέσω διμερών διαδικασιών. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις το διοικητικό συμβούλιο της ΕΚΤ μπορεί να αποφασίζει τη διενέργεια των διαρθρωτικών πράξεων από την ίδια την ΕΚΤ.¹³

1.2.2 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΕΞΟΦΛΗΤΙΚΟΥ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ

Το προεξοφλητικό επιτόκιο είναι το κόστος που υφίσταται οι εμπορικές τράπεζες όταν δανείζονται από την Κεντρική Τράπεζα ή προεξοφλούν σε αυτήν κρατικά χρεόγραφα.

¹³Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. «Η εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής στην ζώνη του ευρώ». Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 14-12-2011.

Πρόσβαση και από την διαδικτυακή πηγή:

<http://www.ecb.int/pub/pdf/other/gendoc201109el.pdf>

Ονομάζεται προεξοφλητικό γιατί συνήθως οι εμπορικές τράπεζες δανείζονται χρήματα από την Κεντρική Τράπεζα προεξοφλώντας απαιτήσεις τους.¹⁴

Όταν η Κεντρική Τράπεζα επιθυμεί να περιορίσει την προσφορά χρήματος, μπορεί να αυξήσει το προεξοφλητικό επιτόκιο, οπότε οι εμπορικές τράπεζες γίνονται λιγότερο πρόθυμες να καταφύγουν σ' αυτήν για δανεισμό και επιπλέον αναγκάζονται να αυξήσουν το επιτόκιο με το οποίο χορηγούν οι ίδιες δάνεια. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση της ποσότητας χρήματος που ζητείται για δανεισμό από το κοινό και με τον τρόπο αυτό μειώνεται η ποσότητα χρήματος που διοχετεύεται στην οικονομία. Ο αντίστροφος μηχανισμός λειτουργεί και στην περίπτωση που η Κεντρική Τράπεζα επιθυμεί να αυξήσει την προσφορά χρήματος.¹⁵

Σε αντίθεση με την μεγάλη συχνότητα που ασκείται η πολιτική της ανοιχτής αγοράς, η πολιτική του προεξοφλητικού επιτοκίου ασκείται αραιά και ακανόνιστα. Όταν αυτή ασκείται οι μεταβολές στο ύψος του είναι μικρές. Η επιτυχία της εν λόγω πολιτικής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το πόσο θετικά αντιδρούν σε αυτήν οι εμπορικές τράπεζες και στην συνέχεια το κοινό.¹⁶

1.2.3 ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Οι εμπορικές τράπεζες είναι υποχρεωμένες να διατηρούν ένα ποσοστό των καταθέσεών τους σε μορφή ρευστών περιουσιακών στοιχείων, όπως μετρητά, έντοκα γραμμάτια του δημοσίου, ομολογίες κ.λπ. Το ποσοστό αυτό ονομάζεται ποσοστό ρευστών διαθεσίμων των τραπεζών.

¹⁴Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

¹⁵http://thalamofilakas.blogspot.gr/2012/05/blog-post_2656.html

¹⁶Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

Η Κεντρική Τράπεζα της χώρας μπορεί να μεταβάλλει την προσφορά χρήματος στην οικονομία με αυξομείωση του ποσοστού των υποχρεωτικών διαθεσίμων. Συγκεκριμένα η αύξηση του ποσοστού αυτού θα οδηγήσει σε μείωση των συνολικών πιστώσεων και κατά συνέπεια της προσφοράς χρήματος και αντιστρόφως.

Εκτός των παραπάνω βασικών μέτρων υπάρχουν και άλλα δευτερεύοντα μέτρα τα οποία η κεντρική τράπεζα μπορεί να εφαρμόσει μεμονωμένα ή σε συνδυασμό μεταξύ τους.

Επιπλέον, οι εμπορικές τράπεζες είναι υποχρεωμένες να καταθέτουν άτοκα ή έντοκα στην Κεντρική Τράπεζα ένα ποσοστό από τις καταθέσεις των πελατών τους. Με τη μεταβολή του ποσοστού των υποχρεωτικών καταθέσεων η Κεντρική Τράπεζα επηρεάζει τις χορηγήσεις των εμπορικών τραπεζών.¹⁷

Οι μεταβολές των υποχρεωτικών διαθεσίμων είναι ένα αρκετά ισχυρό μέτρο το οποίο οι νομισματικές αρχές χρησιμοποιούν για να αντιμετωπίζουν μονιμότερα προβλήματα ρευστότητας της οικονομίας.¹⁸

1.3 ΜΕΣΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Τα μέσα συναλλαγματικής πολιτικής αφορούν το σύστημα των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών. Στην αγορά ξένου συναλλάγματος, οι παρεμβάσεις της κεντρικής τράπεζας εκδηλώνονται με τον καθορισμό σταθερών ισοτιμιών και με την ελεγχόμενη ή κατευθυνόμενη διακύμανση.

Στην πρώτη περίπτωση η Κεντρική Τράπεζα παρεμβαίνει στην αγορά συναλλάγματος για να διαφυλάξει σταθερή την ανταλλακτική σχέση ανάμεσα στο νόμισμά της και ένα ισχυρό ξένο νόμισμα. Στην δεύτερη περίπτωση οι τιμές συναλλάγματος μεταβάλλονται από ημέρα σε ημέρα,

¹⁷http://thalamofilakas.blogspot.gr/2012/05/blog-post_2656.html

¹⁸Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

αλλά η Κεντρική Τράπεζα παρεμβαίνει στην αγορά με αγοραπωλησίες ξένων- ισχυρών νομισμάτων, με σκοπό να επηρεάσει την αξία του εγχώριου νομίσματος ως προς τα εν λόγω νομίσματα.¹⁹

1.4 ΑΜΕΣΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

Για την επίτευξη των σκοπών τους οι ασκούντες οικονομική πολιτική εφόσον έχουν εξαντλήσει χωρίς αποτέλεσμα τα υπόλοιπα μέσα που έχουν στην διάθεσή τους, καταφεύγουν στους άμεσους ελέγχους. Οι άμεσοι έλεγχοι θεωρούνται ως τα δραστικότερα μέσα που έχουν στο οπλοστάσιο τους οι αρμόδιοι.

Τα χαρακτηριστικά των άμεσων ελέγχων είναι η μεγάλη ταχύτητα με την οποία λαμβάνονται και επιβάλλονται, καθώς και η άμεση αποτελεσματικότητά τους. Ωστόσο, η εφαρμογή τους συνοδεύεται από σοβαρές στρεβλώσεις. Η σημαντικότερη από αυτές είναι η βίαιη εκτροπή του μηχανισμού των τιμών από την φυσιολογική λειτουργία του, με αποτέλεσμα την κακή κατανομή των πόρων ανάμεσα στις παραγωγικές δραστηριότητες.

Οι άμεσοι έλεγχοι ομαδοποιούνται συνήθως σε τρεις μεγάλες κατηγορίες, οι οποίες αναφέρονται σε θέματα:

- ❖ διεθνούς εμπορίου, συναλλάγματος και μετανάστευσης
- ❖ πολιτικής τιμών και εισοδημάτων
- ❖ εσωτερικής οργάνωσης της οικονομίας.²⁰

¹⁹Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

²⁰Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

2.1 ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ

Η διαφορά ανάμεσα στα αθροίσματα των επιμέρους κατηγοριών των δημόσιων δαπανών για κατανάλωση και επένδυση, G , και των επιμέρους κατηγοριών των φορολογικών εσόδων (φόροι συν άλλα τρέχοντα έσοδα), T , καλείται πρωτογενές υπόλοιπο του κρατικού προϋπολογισμού, ή αλλιώς δημοσιονομικό έλλειμμα D . Τα μεγέθη αυτά εκφράζονται σε σταθερές τιμές. Για ευκολία, οι μεταβιβαστικές πληρωμές περιλαμβάνονται στα φορολογικά έσοδα ως αρνητικοί φόροι. Το πραγματικό πρωτογενές υπόλοιπο γράφεται ως

$$D = G - T$$

Ο κρατικός προϋπολογισμός είναι πλεονασματικός, ελλειμματικός ή ισοσκελισμένος αν το πρωτογενές υπόλοιπο D είναι, αντίστοιχα, αρνητικό, θετικό ή ίσο με το μηδέν. Σύμφωνα με την παραδοσιακή οικονομική θεωρία, βραχυχρόνια μία αύξηση του πρωτογενούς ελλείμματος οδηγεί σε αύξηση του προϊόντος και της απασχόλησης, σε αύξηση των επιτοκίων και εκτόπιση των ιδιωτικών επενδύσεων. Μακροχρόνια όμως, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις τίποτα από τα ανωτέρω δεν πρέπει να αναμένεται ότι θα συμβεί.²¹

²¹Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003
Απέργης Νικόλαος. «Σύγχρονη Μακροοικονομική». Εκδόσεις: Rosili, Αθήνα 2005

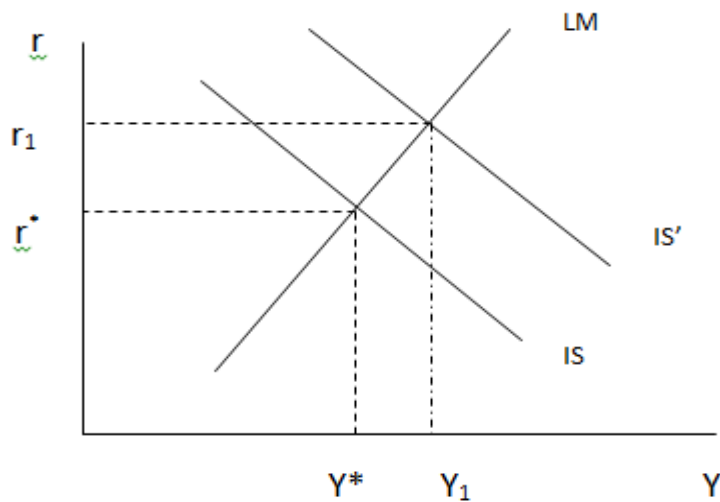
2.2 Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ

Το δημοσιονομικό έλλειμμα μπορεί να καλυφθεί με τέσσερις τρόπους. Σ' αυτούς δεν περιλαμβάνεται η επιβολή νέων φόρων. Σε κάθε έναν από τους τρόπους αυτούς, τα καθαρά χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία του ιδιωτικού τομέα αυξάνονται κατά το ποσό του ελλείμματος.

Στην πρώτη περίπτωση, οι ασκούντες οικονομική πολιτική, το Υπουργείο Οικονομικών στην προκείμενη, προβαίνουν σε εξυπηρέτηση του ελλείμματος μειώνοντας ανάλογα τις καταθέσεις όψεως, που διατηρούν σε αντίστοιχους λογαριασμούς σε εμπορικές τράπεζες. Με τον τρόπο αυτό αυξάνονται τα καθαρά χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία των ιδιωτών με παράλληλη μείωση των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου. Το συνολικό απόθεμα χρήματος δεν μεταβάλλεται και η καμπύλη LM παραμένει στην αρχική θέση της. Όμως, η καμπύλη IS μετακινείται προς τα δεξιά με αποτέλεσμα να αυξηθεί το πραγματικό εισόδημα και να εκδηλωθεί υπερβάλλουσα ζήτηση χρήματος. Ως εκ τούτου το επιτόκιο αυξάνεται κατά μήκος της καμπύλης LM.²²

Τα παραπάνω παρουσιάζονται στο διάγραμμα 2.1 που ακολουθεί.

²² Δαλαμάγκας Βασίλειος. «Εισαγωγή στην Δημοσιονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2003

Σχήμα 2.1

Στην δεύτερη περίπτωση, το Υπουργείο Οικονομικών πωλεί κρατικές ομολογίες στο μη τραπεζικό κοινό. Τα χρηματικό αντίτιμο της πώλησης αυτής αλλάζει χέρια από τους ιδιώτες προς το δημόσιο. Και πάλι η συνολική ποσότητα του χρήματος άρα και η καμπύλη LM παραμένουν αμετάβλητες. Όμως, η τιμή των ομολογιών μειώνεται και το επιτόκιο στην αγορά των ομολογιών ανέρχεται. Όταν αργότερα το κράτος δαπανήσει το παραπάνω εισπραχθέν ποσό αποκαθίσταται η ποσοστιαία αναλογική σχέση ανάμεσα στην ποσότητα του χρήματος που διακρατείται από τους ιδιώτες και στην ποσότητα του χρήματος που διακρατείται από το κράτος. Τα καθαρά περιουσιακά στοιχεία των ιδιωτών αυξάνονται κατά την αξία των πωληθεισών κρατικών ομολογιών. Η καμπύλη IS μετακινείται προς τα δεξιά και τα αναμενόμενα αποτελέσματα είναι, η αύξηση του εισοδήματος, η δημιουργία υπερβάλλουσας ζήτησης χρήματος και άνοδος του επιτοκίου κατά μήκος της καμπύλης LM.

Στην τρίτη περίπτωση, το κράτος πωλεί κρατικές ομολογίες στις εμπορικές τράπεζες. Τα αποτελέσματα είναι όπως και στη δεύτερη περίπτωση, με μοναδική διαφορά τη μεταβολή στη σύνθεση του χαρτοφυλακίου των εμπορικών τραπεζών. Στα χαρτοφυλάκια των

εμπορικών τραπεζών η ποσοστιαία συμμετοχή των κρατικών ομολογιών ανέρχεται, με αντίστοιχη μείωση των χορηγήσεων δανείων προς τους ιδιώτες.²³

Συνοπτικά, τα κοινά χαρακτηριστικά των παραπάνω περιπτώσεων είναι τα εξής:

- ✓ η ποσότητα του χρήματος δεν μεταβάλλεται
- ✓ η καμπύλη LM παραμένει αμετακίνητη στην αρχική θέση της
- ✓ η καμπύλη IS μετακινείται προς τα δεξιά

Τελικά, το πραγματικό εισόδημα ανέρχεται και το επιτόκιο αυξάνεται κατά μήκος της LM. Όμως, οι ιδιωτικές επενδύσεις εκτοπίζονται. Ο δημόσιος δανεισμός πραγματοποιείται με τη μορφή μακροπρόθεσμων και βραχυπρόθεσμων ομολογιακών δανείων. Τα δάνεια αυτά μπορούν να συναφθούν τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Στην συγκεκριμένη περίπτωση θεωρήθηκε ότι τα δάνεια συνάπτονται στο εσωτερικό.

Στην τέταρτη και τελευταία περίπτωση το κράτος πωλεί τις ομολογίες του στηνκεντρική τράπεζα (ΚΤ), με παράλληλη πίστωση του λογαριασμού των καταθέσεων όψεως, που διατηρεί σε αυτήν κατά το ποσό του δανείου. Όταν αργότερα το κράτος δαπανήσει το ποσό αυτό αυξάνεται και η ποσότητα ρευστών διαθεσίμων στα χέρια των ιδιωτών και επομένως, και οι καταθέσεις όψεως των τελευταίων στις εμπορικές τράπεζες. Η συνολική ποσότητα του χρήματος αυξάνεται σύμφωνα με τον τρέχοντα νομισματικό πολλαπλασιαστή. Η καμπύλη LM μετακινείται προς τα δεξιά, το επιτόκιο μειώνεται και οι ιδιωτικές επενδύσεις ενθαρρύνονται. Ο τρόπος αυτός δανειοδότησης του Δημοσίου διαφέρει από τους προηγούμενους, διότι δεν δημιουργείται η υποχρέωση επιστροφής του ποσού του δανείου προς την ΚΤ, έστω και άτοκα. Με άλλα λόγια, οι ασκούντες οικονομική

²³ Απέργης Νικόλαος. «Σύγχρονη Μακροοικονομική». Εκδόσεις: Rosili, Αθήνα 2005

πολιτική προβαίνουν στην έκδοση νέου χαρτονομίσματος. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης η πολιτική αυτή ασκείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ενώ σε επίπεδο εθνικής οικονομίας για τα κράτη μέλη είναι ανενεργός.²⁴

2.3 ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στο συγκεκριμένο μέρος της πτυχιακής εργασίας παρουσιάζονται ορισμένες δυνητικές επιδράσεις των κυριότερων δημοσιονομικών μέσων, στην επίτευξη βασικών σκοπών της οικονομικής πολιτικής. Τα περισσότερα δημοσιονομικά μέσα υιοθετούνται όταν ασκείται διακριτική πολιτική.

Η λειτουργία τους δεν εξαρτάται από ιδιαίτερες κάθε φορά, διοικητικές αποφάσεις ή νομοθετικές ρυθμίσεις. Τα μέσα της κατηγορίας αυτής αποκαλούνται αυτόματοι σταθεροποιητές, οι γνωστότεροι από τους οποίους είναι τα επιδόματα ανεργίας και η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων. Εννοείται ότι στην περίπτωση που η κυβέρνηση τροποποιεί συχνά τους τρόπους και τις διαδικασίες εφαρμογής των εν λόγω μέσων, αυτά εμπίπτουν στα μέσα της διακριτικής της πολιτικής.²⁵

²⁴ Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

²⁵ Απέργης Νικόλαος. «Σύγχρονη Μακροοικονομική». Εκδόσεις: Rosili, Αθήνα 2005

2.3.1 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

Από τις δημόσιες δαπάνες εξετάζονται συνοπτικά οι αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων, οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών του Δημοσίου, οι δημόσιες επενδύσεις, οι μεταβολές στα κρατικά αποθέματα και οι μεταβιβαστικές πληρωμές του κράτους προς τους ιδιώτες.

Οι αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων

Με την αύξηση των αμοιβών των δημοσίων υπαλλήλων ενδέχεται να επιδιώκεται η βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου ή η μετακίνηση ενός μέρους του εργατικού δυναμικού από τον ιδιωτικό προς το δημόσιο τομέα. Μια άμεση συνέπεια από την αύξηση των αμοιβών τους είναι η αύξηση των καταναλωτικών δαπανών τους, που μπορεί να μεταφρασθεί σε αύξηση της ζήτησης εγχωρίων ή εισαγόμενων αγαθών.

Υποθέτοντας ότι οι περισσότερες ανάγκες των δημοσίων υπαλλήλων ικανοποιούνται κυρίως με εγχώρια αγαθά (πρόκειται για ακραία περίπτωση), τότε συμπεραίνεται ότι η αύξηση των αμοιβών τους οδηγεί σε τόνωση τη εγχώριας ζήτησης, η οποία με τη σειρά της αναμένεται να οδηγήσει σε αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης, άρα και της οικονομικής μεγέθυνσης.

Το συμπέρασμα αυτό ισχύει υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ότι δεν θα εμφανισθούν πληθωριστικές πιέσεις στην οικονομία λόγω εκδηλώσεως σπειροειδών εξελίξεων μισθών-μισθών και μισθών-τιμών ή υπερβάλλουσας ζήτησης.²⁶

Εναλλακτικά, οι δαπάνες για αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων μπορεί να αυξηθούν λόγω αύξησης των προσλήψεων για τη μείωση της

²⁶Δαλαμάγκας Βασίλειος. «Εισαγωγή στην Δημοσιονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2003

ανεργίας. Το φαινόμενο αυτό είναι αρκετά έντονο σε προεκλογικές συνήθως περιόδους, διότι έτσι επιδιώκεται να επηρεασθεί (εξαγορασθεί) η ψήφος των προσλαμβανομένων υπαλλήλων από το εκάστοτε κόμμα.²⁷

Συνήθως γίνονται συζητήσεις για αύξηση των χρηματικών αμοιβών των δημοσίων υπαλλήλων, σε περιόδους ύφεσης. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή για την έξοδο της οικονομίας από την ύφεση, συνήθως, δεν χρησιμοποιείται για δύο λόγους :

(α) διότι ενδέχεται να οδηγήσει σε κακή κατανομή των διαθέσιμων πόρων της οικονομίας και

(β) διότι μπορεί να μην είναι και τόσο εύκολο μετά την έξοδο από την ύφεση να περιορισθεί η αύξηση στις ανωτέρω αμοιβές λόγω των αναμενόμενων αντιδράσεων των δημοσίων υπαλλήλων. Εξάλλου, σε περιόδους έντονης οικονομικής δραστηριότητας, όπου επιδιώκεται να συγκρατηθούν οι αυξητικές τάσεις του γενικού επιπέδου των τιμών, δεν παρατηρούνται μειώσεις ούτε στις αμοιβές ούτε στον αριθμό των δημοσίων υπαλλήλων. Στις περιόδους αυτές παρατηρείται συνήθως επιβράδυνση στο ρυθμό αύξησης των χρηματικών τους αμοιβών.

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι *οι δημόσιες δαπάνες για αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων δεν μπορούν να συμπεριληφθούν στα αποτελεσματικά μέσα της οικονομικής πολιτικής.*²⁸

Οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών του Δημοσίου

Στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών του Δημοσίου περιλαμβάνονται δύο βασικές ομάδες δαπανών:

Πρώτον, οι στρατιωτικές δαπάνες, δηλαδή οι δαπάνες για πολεμικό εξοπλισμό, κατασκευή στρατιωτικών εγκαταστάσεων, φωτισμό, ύδρευση

²⁷ Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

²⁸ Τσάκωνας Αθανάσιος. «Η Οικονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Ιβίσκος, Αθήνα 2012

κ.λπ. και δεύτερον, οι λοιπές δαπάνες του Δημοσίου για την αγορά καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών, που χρειάζονται για την ομαλή λειτουργία των δημόσιων υπηρεσιών, σχολείων, νοσοκομείων κ.λπ.

Από τις δαπάνες αυτές, οι συγκαταλεγόμενες στην άμυνα της χώρας καθώς και οι τρέχουσες δαπάνες για την ομαλή λειτουργία του Δημοσίου, όπως για παράδειγμα, για καθαριότητα, φωτισμό, ύδρευση, κ.λπ., είναι ανελαστικές, δηλαδή το μέγεθος τους δεν εξαρτάται από την οικονομική συγκυρία. Οι δαπάνες για την αγορά πολεμικού εξοπλισμού, που πραγματοποιούνται σχεδόν αποκλειστικά με εισαγωγές, έχουν αρνητικές επιπτώσεις στη διαμόρφωση ισορροπίας στο ισοζύγιο πληρωμών.

Σημειώνεται λοιπόν, ότι *μόνο οι υπόλοιπες από τις δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών θεωρούνται ότι περιλαμβάνονται, στα δυνητικά μέσα της οικονομικής πολιτικής.*²⁹

Οι δημόσιες επενδύσεις

Οι δημόσιες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου αποτελούνται από τα βασικά έργα υποδομής που γίνονται από το κράτος μέσα σε ένα έτος. Σε αυτά περιλαμβάνονται οι κατασκευές οδικών και σιδηροδρομικών δικτύων, λιμανιών, αεροδρομίων, σχολείων, νοσοκομείων, μουσείων κ.λπ. Με το τέλος των εργασιών και την θέση σε λειτουργία των έργων υποδομής δημιουργούνται οι απαραίτητες εξωτερικές οικονομίες, που βελτιώνουν το επιχειρηματικό κλίμα και συντελούν στην προσέλκυση των ιδιωτικών επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου.³⁰

Με την αύξηση των δημόσιων επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου σε περιόδους ύφεσης αναμένεται η μείωση της ανεργίας, η αύξηση του εισοδήματος και η τόνωση της ενεργού ζήτησης. Με τη σειρά της, η

²⁹ Απέργης Νικόλαος. «Σύγχρονη Μακροοικονομική». Εκδόσεις: Rosili, Αθήνα 2005

³⁰ Δαλαμάγκας Βασίλειος. «Εισαγωγή στην Δημοσιονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2003

αύξηση της ζήτησης αναμένεται να οδηγήσει, αργά ή γρήγορα, σε νέα αύξηση της παραγωγής, αύξηση της απασχόλησης κ.λπ. Οι θετικές επιπτώσεις από την αύξηση των δημόσιων επενδύσεων αντανακλώνται σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, για τον απλό λόγο ότι πραγματοποιούνται σε διάφορες περιοχές της χώρας. Αντίθετα, σε περιόδους έντονης οικονομικής δραστηριότητας, οπότε η οικονομία βρίσκεται στην περιοχή της πλήρους απασχόλησης, ενδείκνυται η περιστολή των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις με σκοπό την αποφυγή υπερβάλλουσας ζήτησης και επομένως της δημιουργίας πληθωριστικών πιέσεων.

Κρίνεται ωστόσο, σκόπιμο να παρατηρηθεί ότι, επειδή απαιτείται αρκετός χρόνος για την αποπεράτωση των έργων υποδομής και έτσι δεσμεύονται σημαντικοί παραγωγικοί πόροι για την πραγματοποίησή τους για πολλά χρόνια, ενδείκνυται να κατασκευάζονται εκείνα τα έργα τα οποία αξιολογούνται ως σημαντικότερα, βάσει κατάλληλων συντελεστών απόδοσης (δεικτών ωφελειών-κόστους). Από τα πιο πάνω συνάγεται ότι *οι δημόσιες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου αποτελούν ένα ισχυρό αλλά και επικίνδυνο μέσο οικονομικής πολιτικής*. Είναι ισχυρό διότι μπορεί να συντελέσει σε σημαντικό βαθμό στην επίτευξη διαφόρων σκοπών. Είναι όμως και επικίνδυνο διότι είναι δυνατό να αποφασισθεί με μεγάλη ευκολία (πολιτικά κριτήρια) η δέσμευση μεγάλων χρηματικών ποσών για πολλά χρόνια για την κατασκευή δημόσιων έργων, χωρίς να έχουν προηγηθεί μελέτες σκοπιμότητας ή χωρίς να έχουν ιεραρχηθεί τα εναλλακτικά έργα υποδομής με κατάλληλους συντελεστές απόδοσης.³¹

Οι μεταβολές στα κρατικά αποθέματα

³¹Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

Σε πολλές περιπτώσεις, όταν υπάρχει υπερπροσφορά αγαθών, γεωργικής κυρίως προέλευσης, το κράτος παρεμβαίνει στην αγορά και αγοράζει μεγάλες ποσότητες από αυτά, τις οποίες και αποθεματοποιεί. Με το σχηματισμό κρατικών αποθεμάτων επιδιώκονται τα εξής:

- ❖ να μην ελαττωθεί η απασχόληση των εργαζομένων στους σχετικούς κλάδους και περιοχές
- ❖ να στηριχθούν οι τιμές των εν λόγω αγαθών, άρα και το εισόδημα των παραγωγών
- ❖ να μη χειροτερεύσει η διανομή του εισοδήματος
- ❖ να διατεθούν σε μεταγενέστερο χρόνο τα αποθέματα αυτά στην εξωτερική και την εσωτερική αγορά, για να μετριασθεί η ανισορροπία στο εμπορικό ισοζύγιο και να συγκρατηθούν τυχόν πληθωριστικές πιέσεις, σε περιόδους που η προσφορά τους είναι χαμηλή, αντίστοιχα.³²

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές προς τα νοικοκυριά

Οι δημόσιες δαπάνες για μεταβιβαστικές πληρωμές εισοδήματος προς τα νοικοκυριά διακρίνονται σε δυο κατηγορίες, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

- συντάξεις, παροχές ασθενείας, οικογενειακά επιδόματα κ.λπ.
- επιδόματα ανεργίας.

Τα κονδύλια της πρώτης κατηγορίας, όπως και οι αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων, δεν επηρεάζονται από την οικονομική συγκυρία. Γι' αυτό δεν περιλαμβάνονται στα μέσα πολιτικής. Όμως πρέπει να αναφερθεί ότι οδηγούν σε μία λιγότερο άνιση διανομή του εισοδήματος. Τα κονδύλια της δεύτερης κατηγορίας μεταβάλλονται, κατά κανόνα, κατά τρόπο

³²Δαλαμάγκας Βασίλειος. «Εισαγωγή στην Δημοσιονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2003

Τσάκωνας Αθανάσιος. «Η Οικονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Ιβίσκος, Αθήνα 2012

αντιστρόφως ανάλογο από τη θέση της οικονομίας στον οικονομικό κύκλο. Με άλλα λόγια, τα συνολικά επιδόματα ανεργίας ανέρχονται σε περιόδους ύφεσης και κατέρχονται σε περιόδους ανάκαμψης. Έτσι συντελούν στη σταθεροποίηση του εθνικού εισοδήματος. Για τον λόγο αυτό *θεωρούνται αυτόματοι σταθεροποιητές*.³³

Οι εισοδηματικές μεταβιβάσεις προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις

Οι εισοδηματικές μεταβιβάσεις στις ιδιωτικές επιχειρήσεις υποδιαιρούνται σε επιδοτήσεις τιμών αγαθών για εγχώρια κατανάλωση και εξαγωγές και σε επιδοτήσεις κόστους.

Με επιδοτήσεις τιμών αγαθών μεγάλης λαϊκής κατανάλωσης επιδιώκεται η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των οικονομικά ασθενέστερων τάξεων και η συγκράτηση του πληθωρισμού, ενώ με επιδοτήσεις τιμών των εξαγωγίμων προϊόντων επιδιώκεται η αύξηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς τους.

Τέλος με τις επιδοτήσεις κόστους των επιχειρήσεων επιδιώκεται να τονωθεί η ανεπαρκής επενδυτική δραστηριότητα σε ορισμένους τομείς και διάφορες περιφέρειες της χώρας, με σκοπό την περιφερειακή ανάπτυξη και την οικονομική μεγέθυνση. Σε περιόδους έντονων αυξητικών τάσεων των τιμών συνιστάται ο περιορισμός των επιδοτήσεων κόστους για να δυσχερανθεί η πληθωριστική διαδικασία.

Από τα παραπάνω εξάγεται το συμπέρασμα ότι *οι περισσότερες κατηγορίες εισοδηματικών μεταβιβάσεων περιλαμβάνονται στα ευέλικτα μέσα της δημοσιονομικής πολιτικής, διότι αυξομειώνονται με σχετική ευκολία σύμφωνα με τις εκάστοτε επιδιώξεις της οικονομικής πολιτικής*.³⁴

³³Τσάκωνας Αθανάσιος. «Η Οικονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Ιβίσκος, Αθήνα 2012

³⁴Απέργης Νικόλαος. «Σύγχρονη Μακροοικονομική». Εκδόσεις: Rosili, Αθήνα 2005

Οι χορηγήσεις δανείων προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις

Σε περιόδους ύφεσης, με τις χορηγήσεις δανείων προς τα νοικοκυριά για την κατασκευή ή αγορά κατοικίας (στεγαστικά δάνεια) και προς τις επιχειρήσεις για τη δημιουργία νέων επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου επιδιώκεται η αναθέρμανση της υποτονικής οικονομικής δραστηριότητας της χώρας. Τα αναμενόμενα αποτελέσματα είναι η αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης, η αύξηση των εξαγωγών, κ.λπ. Σε περιόδους υπερθέρμανσης της οικονομίας περιορίζονται ή και διακόπτονται οι χορηγήσεις δανείων προς τους συγκεκριμένους χρήστες, με αποτέλεσμα την κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας, με κάποια χρονική υστέρηση και ενδεχομένως με μια παρατεταμένη οικονομική ύφεση.³⁵

2.3.2 ΦΟΡΟΙ

Από τους άμεσους φόρους εξετάζονται οι φόροι εισοδήματος, οι φόροι περιουσίας και οι εισφορές στις κοινωνικές ασφαλίσεις. Από τους έμμεσους φόρους γίνεται μια σύντομη αναφορά στους φόρους δαπάνης.

Ο φόρος εισοδήματος

Η φορολογική κλίμακα βάσει της οποίας επιβάλλονται οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι προοδευτική. Υπό την προϋπόθεση ότι η κλίμακα αυτή παραμένει διαχρονικά αμετάβλητη λειτουργεί ως

³⁵Δαλαμάγκας Βασίλειος. «Εισαγωγή στην Δημοσιονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2003

αυτόματος σταθεροποιητής. Αυτό σημαίνει ότι, σε περιόδους έντονης οικονομικής δραστηριότητας, οπότε το ονομαστικό εισόδημα ανέρχεται, τα έσοδα του Δημοσίου ανέρχονται με ταχύτερο ρυθμό λόγω της προοδευτικότητας της φορολογίας. Έτσι, οι δυσμενείς επιπτώσεις από την αύξηση της ενεργού ζήτησης επάνω στο γενικό επίπεδο των τιμών και στο εμπορικό ισοζύγιο μετριάζονται. Σε περίπτωση υποτονικής οικονομικής δραστηριότητας, αποτρέπεται η περαιτέρω μείωση της ενεργού ζήτησης με τις δυσμενείς επιπτώσεις της στην παραγωγή και την απασχόληση. Και στις δύο περιπτώσεις επιδιώκεται η σταθεροποίηση της οικονομίας (προϊόν, απασχόληση, πληθωρισμός, ισοζύγιο πληρωμών) και η μη χειροτέρευση της διανομής του εισοδήματος. Αντίθετα, συχνές μεταβολές της φορολογικής κλίμακας σε συνδυασμό με την αύξηση των φορολογικών συντελεστών των δημιουργούν αβεβαιότητα στα οικονομικά σχέδια των ατόμων και δρουν ανασταλτικά στην ένταση της εργατικότητάς τους και στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνατοτήτων της οικονομίας.³⁶

Ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων επιβάλλεται στα συνολικά καθαρά έσοδα ή κέρδη όλων γενικά των νομικών προσώπων, εκτός εκείνων που υποβάλλονται στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων (ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρίες), δηλαδή των ανωνύμων εταιριών, εταιριών περιορισμένης ευθύνης, δημοτικών και κοινοτικών επιχειρήσεων, συνεταιρισμών, κ.λπ. Η φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων είναι, κατά κανόνα αναλογική. Για την επίτευξη των βασικών σκοπών της οικονομικής πολιτικής, η φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων συνδυάζεται συνήθως με την παροχή κινήτρων, φορολογικών εκπτώσεων και απαλλαγών, προς εκείνες τις επιχειρήσεις μέσω των οποίων αναμένεται η πραγματοποίηση των σκοπών αυτών. Αύξηση της φορολογίας εισοδήματος των επιχειρήσεων, σε συνδυασμό με χαμηλότερη φορολογία

³⁶ Τάτσος Νίκος. «Θεωρία των φόρων και φορολογική πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2012

σε άλλες χώρες, αποθαρρύνει την προσέλκυση ιδιωτικών παραγωγικών κεφαλαίων προς την χώρα.

Το αποτέλεσμα είναι η αποβιομηχάνιση της χώρας, η μείωση της παραγωγής και της απασχόλησης και η χειροτέρευση του εμπορικού ισοζυγίου.³⁷

Ο φόρος περιουσίας

Η φορολογία της ακίνητης περιουσίας επιβάλλεται με τη μορφή ειδικών τελών από την κεντρική διοίκηση και τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Η φορολογία κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών επιβάλλεται με προοδευτικούς φορολογικούς συντελεστές και με ιδιαίτερα αφορολόγητα ποσά. Η φορολογία μεταβίβασης ακινήτων επιβάλλεται με αναλογικό φορολογικό συντελεστή. Γενικά, οι φόροι επί της περιουσίας επιβάλλονται κατά κύριο λόγο για ταμειευτικούς λόγους, ενώ σε δευτερεύον στάδιο αποβλέπουν στην κοινωνική δικαιοσύνη. Οι φόροι επί της ακίνητης περιουσίας αποτελούν σημαντικό αντικίνητρο για την καταβολή περισσότερης δημιουργικής εργασίας και έχει αρνητική επίδραση στην αύξηση της παραγωγικότητας.³⁸

Οι εργοδοτικές εισφορές

Ως μέσο πολιτικής στην συμβολή για την επίτευξη των σκοπών της οικονομικής πολιτικής, μπορούν να θεωρηθούν οι εργοδοτικές εισφορές. Μείωση (επιδότηση) των εν συγκεκριμένων εισφορών, σε μόνιμη βάση, σε συγκεκριμένες περιοχές της χώρας και συγκεκριμένους κλάδους αναμένεται να προσελκύσει ιδιωτικές επενδύσεις και επομένως, να έχει

³⁷Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

³⁸Τάτσος Νίκος. «Θεωρία των φόρων και φορολογική πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2012

θετική επίδραση στην αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης, στο εμπορικό ισοζύγιο, στην περιφερειακή ανάπτυξη και την οικονομική μεγέθυνση.³⁹

Οι φόροι δαπάνης

Οι εσωτερικοί έμμεσοι φόροι δαπάνης (κατανάλωσης) επιβάλλονται με αναλογικούς φορολογικούς συντελεστές στις τιμές πώλησης των προϊόντων. Οι εν λόγω φορολογικοί συντελεστές είναι υψηλότεροι για αγαθά πολυτελείας και χαμηλότεροι για αγαθά πρώτης ανάγκης. Από αυτούς, οι γενικοί φόροι δαπάνης καλύπτουν μεγάλες κατηγορίες προϊόντων με τον ίδιο συντελεστή. Οι σημαντικότεροι γενικοί φόροι είναι ο φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) και ο φόρος χαρτοσήμου.

Με την αύξηση των φορολογικών συντελεστών των φόρων κατανάλωσης επιδιώκεται η αύξηση των φορολογικών εσόδων και ο περιορισμός της ενεργού ζήτησης. Με την αναχαίτιση της ζήτησης αναμένεται η χαλιναγωγή του πληθωρισμού. Όμως, η αύξηση των έμμεσων φόρων λόγω της αντίστροφης προοδευτικότητάς τους (είναι οι ίδιοι για όλους ανεξαρτήτως του εισοδηματικού επιπέδου τους) αναμένεται να κάνει τη διανομή του εισοδήματος περισσότερο άνιση. Η πλήρης ή και η μερική απαλλαγή των κεφαλαιουχικών αγαθών από έμμεσους φόρους είναι ένα κίνητρο για την πραγματοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων, μέσω των οποίων αναμένεται να αυξηθεί η παραγωγή, η απασχόληση, κ.λπ.⁴⁰

Η δυνατότητα των ασκούντων πολιτική να αυξάνουν τους φορολογικούς συντελεστές των φόρων κατανάλωσης με σχετική ευκολία έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Το σημαντικότερο πλεονέκτημα είναι η ταχεία αύξηση των δημόσιων εσόδων. Το σημαντικότερο

³⁹ Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

⁴⁰ Γεωργακόπουλος Θ., Λοϊζίδης Ι. «Δημοσιονομική Θεωρία». Εκδόσεις Ιανός, Αθήνα 1994

μειονέκτημα φαίνεται να είναι η μεταβολή των σχετικών τιμών των αγαθών και η επακόλουθη ανακατανομή των παραγωγικών πόρων ανάμεσα στις παραγωγικές δραστηριότητες.

Με τους εξωτερικούς φόρουςδαπάνης (δασμούς) επιδιώκεται η αύξηση των τιμών των εισαγομένων αγαθών και η αύξηση των φορολογικών εσόδων. Διαχρονικά, η σημασία των δασμών ως μέσου πολιτικής υποβαθμίζεται, λόγω της παρατηρούμενης παγκοσμίως τάσηςμείωσής τους.⁴¹

2.4 ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΩΓΕΝΕΣ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ

Ο ενοποιημένος προϋπολογισμός της κεντρικής κυβέρνησης για τη χρονική περίοδο (έτος t) δίνεται από μία ταυτότητα, στην οποία οι συνολικές δαπάνες της κυβέρνησης ισούνται με τα συνολικά έσοδά της. Οι μεταβλητές που εισέρχονται στην ταυτότητα αυτή είναι σε ονομαστικές τιμές. Στις συνολικές δαπάνες περιλαμβάνονται οι δημόσιες δαπάνες, PG , και οι τόκοι δημόσιου χρέους, iB , όπου i = το μέσο ονομαστικό επιτόκιο που εξυπηρετεί το δημόσιο χρέος και B = το τρέχον δημόσιο χρέος. Στα συνολικά έσοδα περιλαμβάνονται: (α) οι φόροι (και άλλα τρέχοντα έσοδα) PT , από τους οποίους αφαιρούνται για ευκολία οι μεταβιβαστικές πληρωμές,(β) η αύξηση του δημόσιου χρέους AB , (γ) η αύξηση της ποσότητας χρήματος (νομισματική βάση) AM , (δ) η αύξηση των συναλλαγματικών διαθεσίμων AR και (ε) η αύξηση των εσόδων από πωλήσεις περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου AA . Η ταυτότητα του ενοποιημένου προϋπολογισμού της κυβέρνησης δίνεται από τις ακόλουθες δύο σχέσεις:

⁴¹Τάτσος Νίκος. «Θεωρία των φόρων και φορολογική πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2012

$$PG + iB = PT + \Delta B + \Delta M + \Delta R + \Delta A$$

$$P(G - T) + iB = \Delta B + \Delta M + \Delta R + \Delta A$$

όπου:

$P(G - T) = PD > 0$ είναι το ονομαστικό πρωτογενές έλλειμμα, ή αλλιώς δημοσιονομικό έλλειμμα.

Υποθέτοντας για ευκολία ότι $\Delta R = \Delta A = 0$ και χρησιμοποιώντας τον ορισμό του ονομαστικού ελλείμματος PD ξαναγράφουμε την δεύτερη σχέση ως

$$PD + iB = \Delta B + \Delta M$$

όπου:

$\Delta B = PD + iB - \Delta M$ και δηλώνει την μεταβολή του ονομαστικού δημόσιου χρέους.

Ορίζοντας το ποσοστό του δημόσιου χρέους στο ΑΕΠ ως $b = B/P_y$, όπου P και y είναι, αντίστοιχα, το επίπεδο των τιμών και το πραγματικό ΑΕΠ, λαμβάνοντας το διαφορικό της προκύπτουσας σχέσης και τακτοποιώντας τους ορούς της τελευταίας καταλήγουμε στην εξίσωση:

$$\Delta b = -d + b(r - \varphi) - \frac{\Delta M}{P_y}$$

η οποία δείχνει ότι η μεταβολή του δημόσιου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ επηρεάζεται αρνητικά από το πρωτογενές πλεόνασμα ως ποσοστό του ΑΕΠ, $-d$, και το ποσοστό της έκδοσης νέου χρήματος ως ποσοστό του ΑΕΠ, $-\Delta M/P_y$ και θετικά από τη διαφορά του πραγματικού επιτοκίου και του ρυθμού μεγέθυνσης, $r - \varphi$. Στην περίπτωση που $\Delta M = 0$ και $-d = 0$, το Δb αυξάνεται αν $r > \varphi$ και μειώνεται αν $r < \varphi$. Για τη χώρα μας, καθώς και για όλες τις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ισχύει ότι $\Delta M = 0$, καθώς η νομισματική πολιτική ασκείται από την ΕΚΤ. Οι ενδείξεις αυτές

υποδεικνύουν ότι αν η κυβέρνηση στοχεύει σε μείωση του δημόσιου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ επιβάλλεται να αυξήσει το λόγο του πρωτογενούς πλεονάσματος στο ΑΕΠ και να επιδιώξει υψηλότερο ρυθμό μεγέθυνσης από το πραγματικό επιτόκιο.⁴²

⁴²Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003
Απέργης Νικόλαος. «Σύγχρονη Μακροοικονομική». Εκδόσεις: Rosili, Αθήνα 2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ 1990 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Από το 1990 μέχρι σήμερα, το δημοσιονομικό έλλειμμα της ευρωπαϊκής ένωσης, γνώρισε το μεγαλύτερο ποσοστό του την διετία 2009 και 2010, οπότε και ξέσπασε κρίση χρέους για τα περισσότερα κράτη μέλη. Πιο συγκεκριμένα, το εμπορικό ισοζύγιο της ευρωπαϊκής ένωσης, το 2009 ανήλθε σε - 806.512.000.000 ευρώ, γεγονός που σημαίνει ότι οι δαπάνες στο σύνολο των κρατών - μελών είναι περισσότερες από τα συνολικά έσοδα κατά το ποσό αυτό. Το 2010 αντίστοιχα, το δημοσιονομικό έλλειμμα μειώθηκε σε 801.494.000.000 ευρώ. Το έτος 2011, οι ασκούντες δημοσιονομική πολιτική στα κράτη της Ευρώπης, κατάφεραν να περιορίσουν το δημοσιονομικό έλλειμμα, σε 560.445.000.000 ευρώ.

Η εξέλιξη του δημοσιονομικού ελλείμματος παρουσιάζεται στον πίνακα 3.1, καθώς και στο αντίστοιχο διάγραμμα.⁴³

Ωστόσο, κρίνεται απαραίτητο να σημειωθεί ότι από τις συνθήκες της ευρωζώνης, το όριο που έχει τεθεί για το δημοσιονομικό έλλειμμα κάθε χώρας ανέρχεται σε ποσοστό μέχρι 3% επί του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος.⁴⁴

⁴³Eurostat- statistical books. "Government finance statistics". 2012 edition

⁴⁴http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/7/3/2/index.tkl?lang=gr&s=1&e=ndvcnegv

Πίνακας 3.1
Δημοσιονομικό έλλειμμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Έτος	Δημοσιονομικό έλλειμμα σε εκατ. ευρώ
1996	-313.423
2001	-145.673
2008	-303.318
2009	-806.512
2010	-801.494
2011	-560.445

Πηγή:
Eurostat- statistical books. "Government finance statistics". 2012 edition

Διάγραμμα 3.1
Δημοσιονομικό έλλειμμα στην Ε.Ε

Από την άλλη πλευρά, το δημόσιο χρέος αποτελεί το σύνολο των συσσωρευμένων ελλειμμάτων για κάθε χώρα. Το δημόσιο χρέος αυξάνεται από έτος σε έτος κατά το ποσό που ο ετήσιος κρατικός προϋπολογισμός παρουσιάζει έλλειμμα, ή αντιστρόφως μειώνεται κατά το ποσό που παρουσιάζει πλεόνασμα.⁴⁵

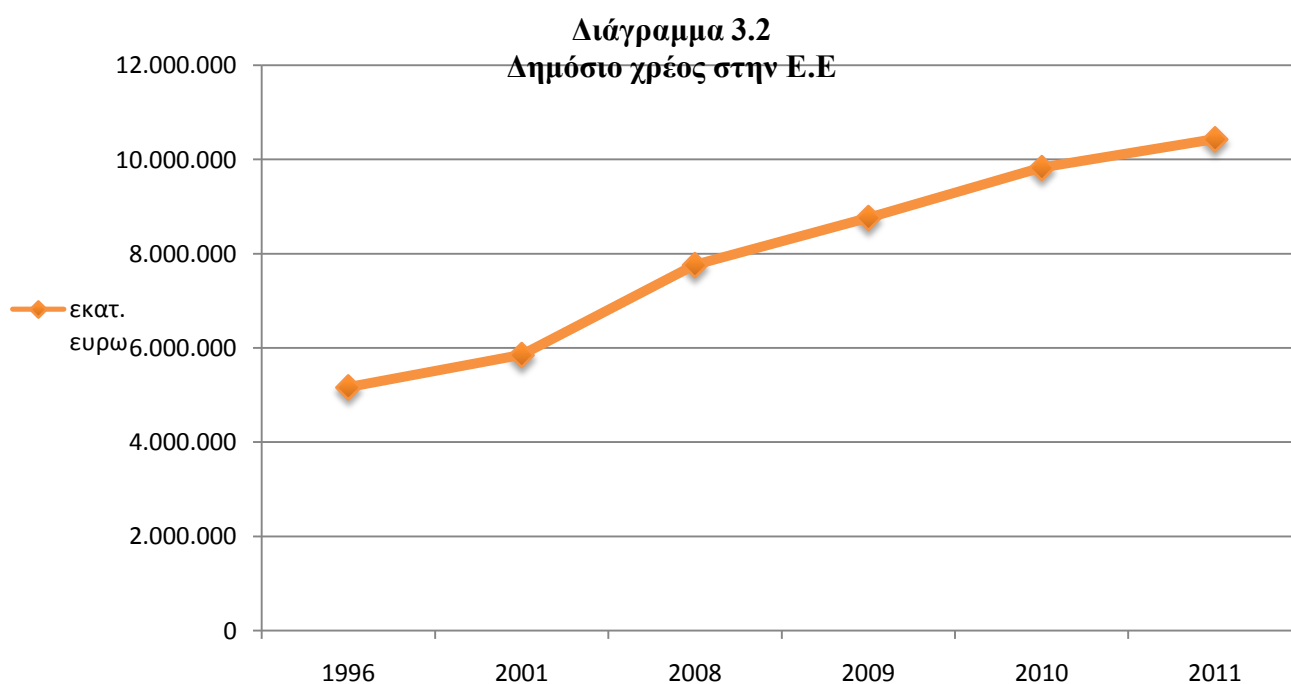
⁴⁵ Βαβούρας Ι. «Δημόσιο χρέος. Θεωρία και ελληνική εμπειρία». Εκδόσεις: Παπαζήση, Αθήνα, 1993

Το δημόσιο χρέος το 2011 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 έχει σχεδόν διαπλαστεί, ανερχόμενο σε 10.433.926.000.000 ευρώ. Με την συνθήκη του Μάαστριχτ καθορίστηκε ως ανώτατη επιτρεπτή τιμή για το δημόσιο χρέος, το ποσοστό του 60% του ΑΕΠ.⁴⁶

Η εξέλιξη του δημόσιου χρέους παρουσιάζεται από τον πίνακα που ακολουθεί, ενώ παράλληλα γίνεται και διαγραμματική απεικόνιση.

Πίνακας 3.2 Δημόσιο χρέος στην Ευρωπαϊκή Ένωση	
<i>Έτος</i>	<i>Δημόσιο χρέος σε εκατ. ευρώ</i>
1996	5.165.701
2001	5.852.572
2008	7.763.975
2009	8.764.582
2010	9.826.981
2011	10.433.926

Πηγή:
Eurostat- statistical books. "Government finance statistics". 2012 edition

⁴⁶http://www.iskra.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3129%3A2011-04-28-09-33-39&catid=73%3AΔr-apergies&Itemid=280

Στην συνέχεια, μέσα από τον επόμενο πίνακα παρουσιάζεται τόσο το δημοσιονομικό έλλειμμα, όσο και το δημόσιο χρέος, σε ποσοστό του συνολικού ΑΕΠ της ευρωπαϊκής ένωσης.

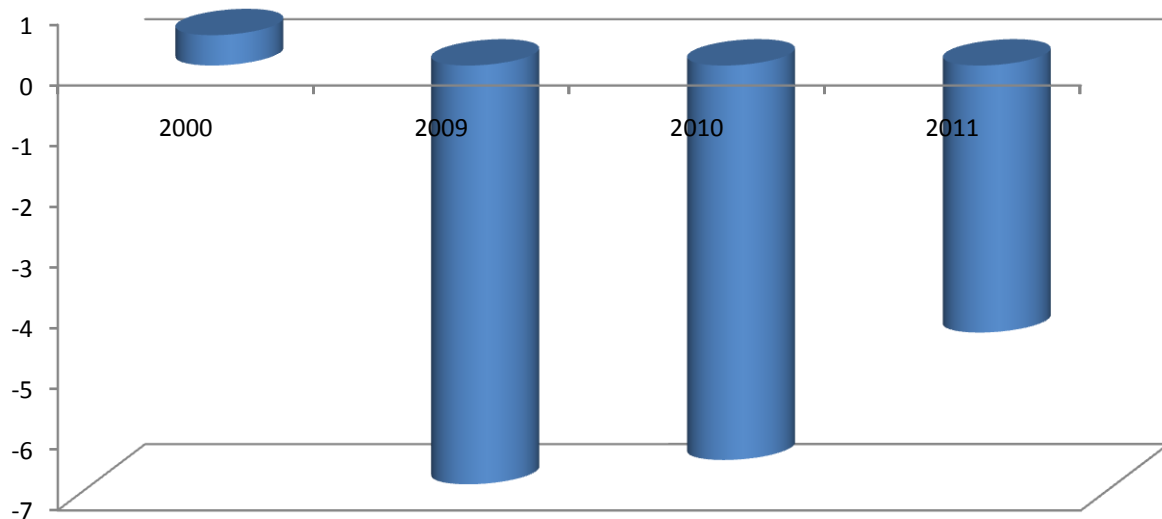
Πίνακας 3.3 Το δημοσιονομικό έλλειμμα και δημόσιο χρέος, σε ποσοστό του ΑΕΠ		
<i>Έτος</i>	<i>Δημοσιονομικό έλλειμμα σε ποσοστό του ΑΕΠ</i>	<i>δημόσιο χρέος σε ποσοστό του ΑΕΠ</i>
2000	0,5	61,9
2009	-6,9	74,6
2010	-6,5	80,0
2011	-4,4	82,5
Πηγή: Eurostat- statistical books. "Government finance statistics". 2012 edition		

Στην ΕΕ ο λόγος δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ αυξήθηκε από 80,0 % στο τέλος του 2010 σε 82,5 % στο τέλος του 2011. Παράλληλα, παρατηρείται ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα, ενώ ήταν σε πολύ υψηλά ποσοστά την διετία 2009-2010, το 2011 περιορίστηκε στο - 4,4%.⁴⁷

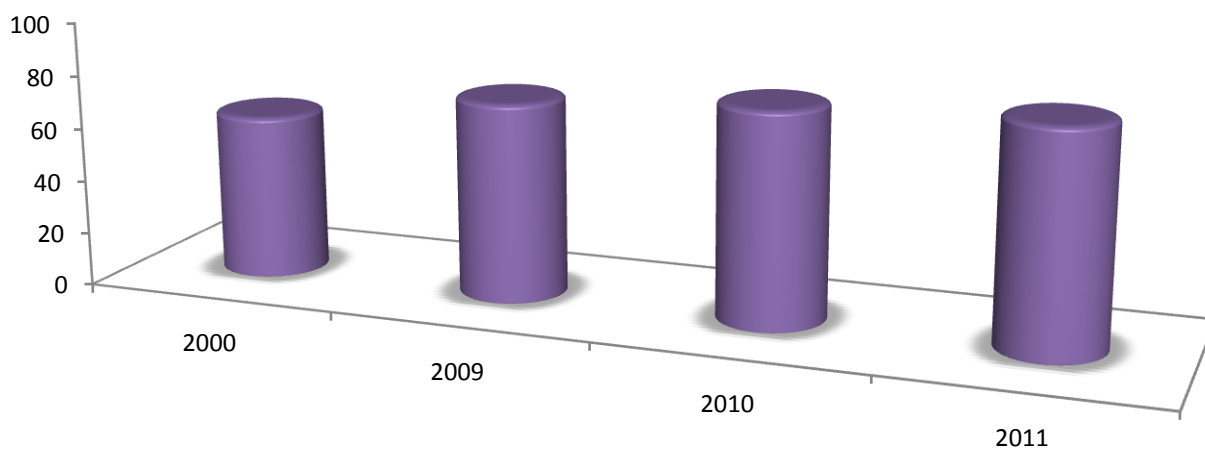
Τα ποσοστά του δημοσιονομικού ελλείματος και δημόσιου χρέους επί του συνολικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, παρουσιάζεται και μέσω των διαγραμμάτων 3.3 και 3.4 αντίστοιχα.

⁴⁷Eurostat- statistical books. "Government finance statistics". 2012 edition

Διάγραμμα 3.3
Δημοσιονομικό έλλειμμα σε ποσοστό του ΑΕΠ

Διάγραμμα 3.4
Δημόσιο χρέος σε ποσοστό του ΑΕΠ

Στο σημείο αυτό και πριν προχωρήσει η ανάλυσή μας στο δημοσιονομικά ελλείμματα και δημόσιο χρέος, για κάθε μια χώρα χωριστά, κρίνεται σκόπιμο να παρουσιαστεί μέσω του επόμενου πίνακα, η διάρθρωση των συνολικών εσόδων και συνολικής δαπάνης για τον προσδιορισμό του δημοσιονομικού ελλείμματος.

Όπως φαίνεται και στον πίνακα 3.4, τα συνολικά έσοδα αποτελούνται κατά κύριο λόγο από τους φόρους και τις κοινωνικές εισφορές. Ένα μικρότερο ποσοστό των συνολικών εσόδων καταρτίζεται από τις πωλήσεις, τα έσοδα κεφαλαίου και διάφορα άλλα τρέχοντα έσοδα. Οι δημόσιες δαπάνες από την άλλη πλευρά, αποτελούνται από την μέση κατανάλωση, τις αποζημιώσεις των εργαζομένων, τους τόκους από τον δανεισμό, τις επιδοτήσεις, τις κοινωνικές παροχές, τις πληρωτέες κεφαλαιακές μεταβιβάσεις, τις επενδύσεις κεφαλαίου και ένα μικρό ποσοστό άλλων δαπανών.⁴⁸

Πίνακας 3.4						
Η κατάρτιση των συνολικών εσόδων και συνολικής δαπάνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση						
σε εκατ. ευρώ						
	1996	2001	2008	2009	2010	2011
Συνολικά έσοδα	3.366.037	4.277.929	5.571.680	5.194.753	5.413.211	5.650.557
Φόροι	1.871.570	2.538.499	3.308.059	2.987.035	3.136.950	3.288.071
Κοινωνικές εισφορές	1.135.639	1.325.058	1.704.052	1.662.013	1.707.173	1.758.314
Πωλήσεις	177.070	217.178	303.774	306.589	322.202	330.115
Άλλα τρέχοντα έσοδα	163.877	182.933	235.801	22.672	219.154	233.277
Έσοδα κεφαλαίου	17.880	14.201	19.993	16.444	27.732	40.779
Συνολικές δαπάνες	3.679.460	4.423.602	5.874.997	6.001.264	6.214.705	6.211.002

⁴⁸Eurostat- statistical books. "Government finance statistics". 2012 edition

Μέση κατανάλωση	418.045	563.871	810.405	821.246	850.338	844.601
Αποζημιώσεις εργαζομένων	826.131	1.014.272	1.323.427	1.332.821	1.367.354	1.370.553
Τόκος	384.494	333.351	347.303	309.789	336.443	370.885
Επιδότησεις	112.643	120.847	140.208	149.061	155.024	149.887
Κοινωνικές παροχές	1.528.747	1.844.225	2.429.580	2.551.008	2.647.609	2.696.349
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	135.824	198.730	304.435	317.476	328.213	328.400
Πληρωτέες κεφαλαιακές μεταβιβάσεις		120.826	182.153	172.955	201.574	144.687
Επενδύσεις κεφαλαίου	180.557	227.479	337.487	346.907	328.148	305.639
Πηγή: Eurostat- statistical books. “Government finance statistics”. 2012 edition						

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρείται ότι παρόλο που η δημοσιονομική πολιτική της χώρας επέφερε μια διαχρονική αύξηση των εσόδων, οι δαπάνες της κυβέρνησης ανήλθαν με μεγαλύτερο ρυθμό, προκαλώντας αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο, δηλαδή δημοσιονομικό έλλειμμα. Οι φόροι και οι κοινωνικές εισφορές αποτελούν τις κυριότερες πηγές αύξησης των συνολικών εσόδων μιας οικονομίας, ενώ οι παροχές προς το κοινωνικό σύνολο, αποτελούν τον δαπανηρότερο συντελεστή στην διαμόρφωση των συνολικών εξόδων στον ετήσιο προϋπολογισμό.⁴⁹

Συνεχίζοντας την ανάλυση για την τα δημοσιονομικά ελλείμματα και το δημόσιο χρέος, στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται στατιστικά στοιχεία με την εξέλιξη των συγκεκριμένων δεικτών για κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σημειώνεται ότι στην ανάλυση που ακολουθεί, δεν παρουσιάζεται η κατάσταση που επικρατεί στην χώρας μας, καθώς αποτελεί αντικείμενο του επόμενου κεφαλαίου.

⁴⁹Eurostat- statistical books. “Government finance statistics”. 2012 edition

Πίνακας 3.5
Τα δημοσιονομικά ελλείμματα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
σε εκατ. ευρώ

	1996	2001	2008	2009	2010	2011
<i>Βέλγιο</i>	-8.489	917	-3.655	-19.149	-13.838	-14.345
<i>Βουλγαρία</i>	-177	324	1.157	-2.961	-2.198	-1.535
<i>Τσεχία</i>	-55.204	-136.838	-84.953	-217.412	-180.720	-124.786
<i>Δανία</i>	-21.698	15.772	57.551	-46.070	-47.402	-34.939
<i>Γερμανία</i>	-62.820	-64.650	-1.840	-73.000	-103.590	-19.650
<i>Εσθονία</i>	-13 -	-4	-479	-277	23	184
<i>Ιρλανδία</i>	-155	1.119	-13.156	-22.480	-48.307	-21.121
<i>Ισπανία</i>	26.105	-3.709	-48.870	-117.098	-101.469	-100.440
<i>Γαλλία</i>	-49.412	-24.744	-64.625	-142.630	-137.352	-103.898
<i>Ιταλία</i>	-70.340	-40.021	-42.105	-81.586	-67.323	-59.796
<i>Κύπρος</i>	-238	-237	161	-1.031	-920	-1.132
<i>Λετονία</i>	-14	-101	-681	-1.270	-1.036	-490
<i>Λιθουανία</i>	-1.090	-1.729	-3.687	-8.676	-6.901	-5.875
<i>Λουξεμβούργο</i>	189	1.379	1.192	-277	-331	-140
<i>Ουγγαρία</i>	-311.137	-624.320	-980.404	-1.161.464	-1.185.218	1.187.154
<i>Μάλτα</i>	-253	-264	-268	-226	-225	-177
<i>Ολλανδία</i>	-6.044	-1.141	2.903	-31.994	-29.544	-26.610
<i>Αυστρία</i>	-7.474	-411	-2.838	-11.391	-12.828	-7.545
<i>Πολωνία</i>	-20.552	-41.095	-46.985	-99.595	-111.303	-76.731
<i>Πορτογαλία</i>	-4.519	-6.469	-6.358	-17.135	-16.996	-7.506
<i>Ρουμανία</i>	-406	-4.116	-29.242	-45.146	-35.747	-31.979
<i>Σλοβενία</i>	-133	-821	-702	-2.127	-2.046	-2.307
<i>Σλοβακία</i>	-2.134	-2.205	-1.397	-5.022	-5.047	-3.414
<i>Φινλανδία</i>	-3.354	7.138	8.066	-4.680	-5.011	-1.766
<i>Σουηδία</i>	-61.625	37.164	69.488	-30.398	-687	6.386
<i>Ην. Βασίλειο</i>	-33.312	4.959	-72.563	-159.867	-149.092	-118.736
<i>Ισλανδία</i>	-7.729	-5.297	-200.167	-149.037	-154.591	-88.477
<i>Νορβηγία</i>	64.989	204.671	480.941	250.896	282.272	373.604
<i>Ελβετία</i>	-6.463	-1.552	11.136	4.254	1.507	2.893

Πηγή:
Eurostat- statistical books. "Government finance statistics". 2012 edition

Την περίοδο 1996, το υψηλότερο δημοσιονομικό έλλειμμα κατείχε η Ουγγαρία με 311.137.000.000 ευρώ. Ακόλουθες χώρες με πολύ υψηλά ποσοστά ήταν η Ιταλία, η Γερμανία, η Σουηδία, η Γαλλία και η Τσεχία.

Οι μοναδικές χώρες που παρουσίασαν θετικό εμπορικό ισοζύγιο, δηλαδή πλεόνασμα, ήταν η Νορβηγία με 64.989.000.000 ευρώ, η Ισπανία με 26.105.000.000, καθώς και το Λουξεμβούργο με 189.000 ευρώ. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η μοναδική χώρα η οποία από τις αρχές της δεκαετίας του 90 μέχρι και το 2011, παρουσίασε πλεόνασμα στο εμπορικό της ισοζύγιο είναι η Νορβηγία.

Η κατάσταση με την πάροδο των χρόνων έχει αλλάξει και έχει οδηγήσει πολλές χώρες σε δύσκολες δημοσιονομικές καταστάσεις, αναγκάζοντας πολλές από αυτές να δανειστούν, διατρέχοντας κίνδυνο να μην μπορούν να ξεπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους απέναντι στους πιστωτές τους.

Με το τέλος της δεκαετίας του 2000 και συγκεκριμένα το 2011, πλεόνασμα παρουσίασαν εκτός από την Νορβηγία και η Σουηδία, η Ελβετία, η Εσθονία και η Ουγγαρία. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι η Ουγγαρία παρόλο που το 2010 είχε έλλειμμα 1.185.218.000.000, το 2011 παρουσίασε πλεόνασμα 1.187.154.000.000

Στην συνέχεια παρουσιάζεται το ποσοστό που κατέχουν τα δημοσιονομικά ελλείμματα στο ΑΕΠ κάθε χώρας. Από το συγκεκριμένο διάγραμμα παρατηρείται ότι μόλις 11 χώρες με το τέλος του 2011 βρίσκονται κάτω από το όριο που έχει τεθεί στην συνθήκη του Μάαστριχτ, δηλαδή το 3%. Οι χώρες αυτές είναι η Βουλγαρία, η Δανία, η Γερμανία, η Εσθονία, το Λουξεμβούργο, η Ουγγαρία, η Μάλτα, η Αυστρία, η Σουηδία, η Φινλανδία και η Ελβετία.

<i>Πίνακας 3.6</i>			
<i>Το ποσοστό των δημοσιονομικών ελλειμμάτων στο σύνολο του ΑΕΠ</i>			
	2009	2010	2011
<i>Βέλγιο</i>	-5,6	-3,9	-3,9
<i>Βουλγαρία</i>	-4,3	-3,1	-2,0
<i>Τσεχία</i>	-5,8	-4,8	-3,2

<i>Δανία</i>	-2,8	-2,7	-2,0
<i>Γερμανία</i>	-3,1	-4,1	-0,8
<i>Εσθονία</i>	-2,0	0,2	1,2
<i>Ιρλανδία</i>	-13,9	-30,9	-13,3
<i>Ισπανία</i>	11,2	-9,7	-9,4
<i>Γαλλία</i>	-7,6	-7,1	-5,2
<i>Ιταλία</i>	-5,4	-4,3	-3,8
<i>Κύπρος</i>	-6,1	-5,3	-6,3
<i>Λετονία</i>	-9,7	-8,1	-3,4
<i>Λιθουανία</i>	-9,4	-7,2	-5,5
<i>Λουξεμβούργο</i>	-0,8	-0,8	-0,3
<i>Ουγγαρία</i>	-4,5	-4,5	4,3
<i>Μάλτα</i>	-3,9	-3,6	-2,7
<i>Ολλανδία</i>	-5,6	-5,0	-4,4
<i>Αυστρία</i>	-4,1	-4,5	-2,5
<i>Πολωνία</i>	-7,4	-7,9	-5,0
<i>Πορτογαλία</i>	-10,2	-9,8	-4,4
<i>Ρουμανία</i>	-9,0	-6,8	-5,5
<i>Σλοβενία</i>	-6,0	-5,7	-6,4
<i>Σλοβακία</i>	-8,0	-7,7	-4,9
<i>Φινλανδία</i>	-2,7	-2,8	-0,9
<i>Σουηδία</i>	-1,0	<0,1	0,2
<i>Ην Βασίλειο</i>	-11,4	-10,2	-7,8
<i>Ισλανδία</i>	-10,0	-10,1	-5,4
<i>Νορβηγία</i>	10,6	11,2	13,7
<i>Ελβετία</i>	0,8	0,3	0,5
Πηγή: Eurostat- statistical books. "Government finance statistics". 2012 edition			

Τέλος, στον πίνακα 3.7 που ακολουθεί παρουσιάζεται το δημόσιο χρέος κάθε χώρας. Η Ουγγαρία αποτελεί σήμερα την χώρα με το υψηλότερο δημόσιο χρέος και ανέρχεται σε 22.689.825.000.000 ευρώ.

<i>Πίνακας 3.7</i>			
<i>Δημόσιο χρέος στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης</i>			
	<i>σε εκατ. ευρώ</i>		
	2001	2008	2011
<i>Βέλγιο</i>	276.647	308.958	361.625
<i>Βουλγαρία</i>	19.988	9.481	12.290
<i>Τσεχία</i>	584.891	1.104.338	1.567.883
<i>Δανία</i>	661.895	585.137	831.147
<i>Γερμανία</i>	1.243.138	1.652.261	2.087.998

<i>Εσθονία</i>	334	737	975
<i>Ιρλανδία</i>	41.427	79.608	169.232
<i>Ισπανία</i>	378.247	436.984	736.468
<i>Γαλλία</i>	851.577	1.318.601	1.716.966
<i>Ιταλία</i>	1.358.351	1.670.993	1.906.738
<i>Κύπρος</i>	6.453	8.388	12.777
<i>Λετονία</i>	730	3.182	6.028
<i>Λιθουανία</i>	11.221	17.375	40.962
<i>Λουξεμβούργο</i>	1.424	5.395	7.804
<i>Ουγγαρία</i>	7.953.298	19.370.391	22.689.825
<i>Μάλτα</i>	2.484	3.632	4.607
<i>Ολλανδία</i>	227.096	347.525	394.197
<i>Αυστρία</i>	143.114	180.475	217.782
<i>Πολωνία</i>	292.818	600.845	859.076
<i>Πορτογαλία</i>	72.332	123.302	184.699
<i>Ρουμανία</i>	30.369	69.020	193.144
<i>Σλοβενία</i>	5.512	8.180	16.954
<i>Σλοβακία</i>	16.554	18.624	29.911
<i>Φινλανδία</i>	59.142	63.015	92.849
<i>Σουηδία</i>	1.285.423	1.243.295	1.345.560
<i>Ην. Βασίλειο</i>	385.510	753.605	1.291.974
<i>Ισλανδία</i>	-	1.041.612	1.643.129
<i>Νορβηγία</i>	-	1.234.651	778.083
<i>Ελβετία</i>	-	-	-
Πηγή: Eurostat- statistical books. "Government finance statistics". 2012 edition			

Η μοναδική χώρα που το 2011 δεν είχε δημόσιο χρέος ήταν η Ελβετία.

Όσον αφορά το έτος 2012, σημειώνεται ότι το τρίτο τρίμηνο του 2012 το δημόσιο χρέος ανήλθε σε 85,1%, σε αντίθεση με το αντίστοιχο

τρίμηνο του 2011 που ήταν 81,5%. Στον πίνακα 3.8 παρουσιάζεται το δημόσιο χρέος στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά το τρίτο τρίμηνο του 2012.⁵⁰

Πίνακας 3.8		
Δημόσιο χρέος στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης το τρίτο τρίμηνο του 2011 και 2012		
	<i>σε εκατ. ευρώ</i>	
	3 ^ο τρίμηνο 2011	3 ^ο τρίμηνο 2012
<i>Βέλγιο</i>	361.113	380.923
<i>Βουλγαρία</i>	11.373	14.226
<i>Τσεχία</i>	1.522.412	1.724.848
<i>Δανία</i>	876.177	859.173
<i>Γερμανία</i>	2.086.687	2.150.482
<i>Εσθονία</i>	940	1.605
<i>Ιρλανδία</i>	162.395	190.954
<i>Ισπανία</i>	708.577	817.164
<i>Γαλλία</i>	1.692.184	1.818.147
<i>Ιταλία</i>	1.891.695	1.995.143
<i>Κύπρος</i>	11.913	15.042
<i>Λετονία</i>	6.077	6.133
<i>Λιθουανία</i>	38.743	45.135
<i>Λουξεμβούργο</i>	7.853	9.187
<i>Ουγγαρία</i>	22.955.295	22.204.176
<i>Μάλτα</i>	4.478	4.901
<i>Ολλανδία</i>	389.545	417.688
<i>Αυστρία</i>	214.384	226.632
<i>Πολωνία</i>	839.174	883.813
<i>Πορτογαλία</i>	190.042	201.003
<i>Ρουμανία</i>	182.822	211.566
<i>Σλοβενία</i>	16.060	17.217
<i>Σλοβακία</i>	28.784	36.420
<i>Φινλανδία</i>	89.760	98.994
<i>Σουηδία</i>	1.272.983	1.323.862

⁵⁰ Eurostat – news release euro indicators “Third quarter of 2012 compared with second quarter of 2012”. January 2013

<i>Ηνωμένο Βασίλειο</i>	1.262.486	1.349.771
Πηγή: Eurostat – news release euro indicators “Third quarter of 2012 compared with second quarter of 2012”. January 2013		

Από τον παραπάνω πίνακα αρχικά διαφαίνεται ότι οι χώρες που έχουν υψηλό δημόσιο χρέος είναι η Τσεχία, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Ουγγαρία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Ωστόσο, συγκριτικά με το Ακαθάριστο Εγχώριο Ποσοστό κάθε χώρας και το ποσοστό που κατέχει σε αυτό το δημόσιο χρέος, σε πολύ υψηλά επίπεδα βρίσκονται τέσσερις χώρες. Πρόκειται για τις: Βέλγιο, Ιρλανδία, Ιταλία και Πορτογαλία, των οποίων το δημόσιο χρέος ξεπερνάει το 100% του ΑΕΠ. Ωστόσο, υπάρχουν εννέα ακόμη χώρες, οι οποίες βρίσκονται από το ανώτατο όριο που έχει τεθεί για το δημόσιο χρέος, δηλαδή το 60%.⁵¹

⁵¹Eurostat – news release euro indicators “Third quarter of 2012 compared with second quarter of 2012”. January 2013

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 1990 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η πορεία των δημοσιονομικών μεγεθών δεν είναι διαχρονικά ομοιόμορφη, όπως δεν είναι ομοιόμορφη η δημοσιονομική και η γενικότερη οικονομική πολιτική που εφάρμοσε το καθένα από τα δύο μεγάλα κόμματα που βασικά άσκησαν την εξουσία από τη μεταπολίτευση και μετά. Έχουν παρατηρηθεί περίοδοι άμβλυνσης των δημοσιονομικών ανισορροπιών (1986-87, 1994-2003) αλλά και περίοδοι που διαμορφώνονται εκρηκτικές καταστάσεις, όπως είναι οι περίοδοι 1988-1989 και 2008-2009.

Ένα διαχρονικό στοιχείο ωστόσο της συνολικής εικόνας είναι η υστέρηση των εσόδων κατά 5% του ΑΕΠ, κατά μέσο όρο, σε σύγκριση με τις δημόσιες δαπάνες. Ειδικότερα, κατά την περίοδο 1974-1981 οι εκάστοτε κυβερνήσεις επέδειξαν χαλαρή δημοσιονομική πειθαρχία απέναντι στην ανάγκη να αυξηθούν οι μισθοί που ήταν καθηλωμένοι επί δικτατορίας, ενώ ο ρόλος του κράτους διευρύνθηκε με την κρατικοποίηση μεγάλων επιχειρήσεων. Η δυναμική του δημόσιου χρέους αρχίζει να διαμορφώνεται ήδη από το 1979 με άνοδο των δημόσιων ελλειμμάτων και του χρέους.⁵²

Μετά τις εκλογές του 1981, οι δημόσιες δαπάνες αυξήθηκαν. Πρόκειται για αύξηση που σημειώθηκε στους μισθούς και τις συντάξεις,

⁵²Λώλος Σαράντης. «Η ιστορία του χρέους από το 1974». Εφημερίδα, Τα ΝΕΑ, Οκτώβριος 2011

διευρύνοντας το κράτος πρόνοιας. Αποτέλεσμα των παραπάνω, ήταν να αυξηθούν τα ελλείμματα και το χρέος.

Ωστόσο, η πολιτική αυτή δεν μπορούσε να διατηρηθεί και το 1985, καθώς η κυβέρνηση έπρεπε να εφαρμόσει ένα διετές σταθεροποιητικό πρόγραμμα από 1985 μέχρι το 1987, με στόχο πάντοτε την αποκατάσταση των ανισορροπιών της οικονομίας. Το πρόγραμμα αυτό είχε πρόσκαιρη επιτυχία και εγκαταλείφθηκε πρόωρα. Ακολούθησε πλήρης αντιστροφή της οικονομικής πολιτικής για το διάστημα 1987- 1989, με αποτέλεσμα την έκρηξη των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους.

Στις δύο διαδοχικές εκλογικές αναμετρήσεις που ακολούθησαν (1989), έγινε προσπάθεια μείωσης των ελλειμμάτων και συγκράτησης του χρέους σε κλίμα διακομματικής συναίνεσης. Οι κυβερνήσεις αυτές δεν μακροημέρευσαν και έτσι στα τέλη της δεκαετίας του 1980 το δημοσιονομικό πρόβλημα της χώρας αποκτά διαστάσεις διαρθρωτικού προβλήματος με τα ελλείμματα να κινούνται στο 15%περίπου του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος να πλησιάζει το 100% του ΑΕΠ.

Η κυβέρνηση που προέκυψε από τις εκλογές του 1990 επιχείρησε να εφαρμόσει ένα φιλελεύθερο πρόγραμμα σταθεροποίησης της οικονομίας και συγκράτησης των δημόσιων ελλειμμάτων (1991-93), το οποίο δέχεται ισχυρή κοινωνική αποδοκιμασία και επιτυγχάνει μερικώς τους στόχους του. Το πρόγραμμα αυτό μετεξελίσσεται σε «Πρόγραμμα Σύγκλισης», για την μείωση του πληθωρισμού και των ελλειμμάτων στη βάση αυστηρής οικονομικής πολιτικής, που θα οδηγούσε τη χώρα στην ΟΝΕ. Σημειώνεται ότι το πρόγραμμα αυτό δεν εφαρμόστηκε για τον λόγο ότι η κυβέρνηση έχασε τη δεδηλωμένη.

Το 1993, η κυβέρνηση επανέρχεται και εφαρμόζει ένα αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σύγκλισης (1993-96) διατηρώντας τη φιλοσοφία του προηγούμενου. Το χρέος άρχισε να σταθεροποιείται και τα ελλείμματα να περιορίζονται.

Το 1996 γίνεται μια προσπάθεια εφαρμογής ενός φιλόδοξου Προγράμματος Σύγκλισης. Η πιστή εφαρμογή του προσέδωσε αξιοπιστία στην άσκηση της πολιτικής, περιόρισε την αβεβαιότητα και διαμόρφωσε ένα σταθερό πλαίσιο ανάπτυξης. Επιταχύνθηκε, έτσι, η μείωση των ελλειμμάτων και του πληθωρισμού και η χώρα εντάχθηκε στην ΟΝΕ.

Την περίοδο από το 2000 μέχρι το 2004, συνεχίζεται η σταθεροποίηση της οικονομίας, αποκλιμακώνεται το δημόσιο χρέος, αλλά τα ελλείμματα εμφανίζουν μικρή τάση ανόδου.

Κατά την περίοδο 2004-2007 δεν αλλάζει ουσιαστικά η δημοσιονομική εικόνα της χώρας. Η αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος το 2004 κατά 2% οφείλεται κυρίως στην αναθεώρηση του τρόπου καταγραφής των δημοσιονομικών στοιχείων («απογραφή»).

Ωστόσο, κατά την περίοδο 2007-2009 διαπιστώνεται αλματώδης άνοδος του δημοσιονομικού ελλείμματος που οφείλεται κυρίως στην αύξηση των δημοσίων δαπανών. Οι εξελίξεις αυτές πυροδότησαν την έκρηξη του δημόσιου χρέους από το 2009 και μετά, με αποτέλεσμα την αδυναμία δανεισμού της χώρας από τις ξένες αγορές το έτος 2010. Πλέον είχαν αρχίσει να εντοπίζονται συνθήκες παγκόσμιας κρίσης.⁵³

Το 2009, μπροστά στο αδιέξοδο να προσφύγει στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης για την εξασφάλιση της χρηματοδότησης της οικονομίας, η κυβέρνηση υποχρεώθηκε να αναλάβει σκληρές και συγκεκριμένες δεσμεύσεις με στόχο τη σταθεροποίηση των δημοσιονομικών μεγεθών. Η κυβέρνηση αναγκάζεται να αναθεωρήσει τη συνολική πολιτική που ακολουθήθηκε στο μεγαλύτερο μέρος της μεταπολιτευτικής περιόδου.

Το 2010, παρά τις καθυστερήσεις, σημειώθηκε σημαντική μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος οποία συνεχίστηκε το 2011 με στόχο τη

⁵³ Λώλος Σαράντης. «Η ιστορία του χρέους από το 1974». Εφημερίδα, Τα ΝΕΑ, Οκτώβριος 2011

δημιουργία πρωτογενών πλεονασμάτων τα επόμενα έτη. Με αυτόν τον τρόπο, θα μπορέσει να επιτευχθεί η περιστολή του δημόσιου χρέους.⁵⁴

Η δημιουργία πρωτογενών δημοσιονομικών πλεονασμάτων είναι εφικτή τα επόμενα χρόνια, εάν εξορθολογισθούν οι δημόσιες δαπάνες και βελτιωθεί ο φοροεισπρακτικός μηχανισμός, δεδομένου ότι τη δεκαετία 1994-2004 επετεύχθησαν πρωτογενή δημοσιονομικά πλεονάσματα που έφτασαν το 5% του ΑΕΠ.⁵⁵

4.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Η Ελλάδα αποτελεί μια χώρα με αρκετά υψηλά ποσοστά δημοσιονομικού ελλείμματος και δημόσιου χρέους. Η ελληνική οικονομία είχε εντυπωσιακούς ρυθμούς ανόδου μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο και τον Εμφύλιο. Αυτό συνέβαινε κυρίως για τον λόγο ότι ξεκινούσε από πολύ χαμηλή βάση.⁵⁶ Η συνεχής σύγκλιση με τις αναπτυγμένες δυτικές χώρες διακόπηκε απότομα το 1973 λόγω της πρώτης μεγάλης πετρελαϊκής κρίσης, κάτι που συνετέλεσε και στην πτώση της χούντας. Ακόμη χειρότερη έγινε η κατάσταση το 1979, με το ξέσπασμα της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης.

Την 1 Ιανουαρίου 2002 η Ελλάδα, και οι άλλες έντεκα χώρες της ευρωζώνης απέκτησαν κοινό νόμισμα, το ευρώ. Η ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ έγινε το 2001 μετά την επιτυχή πορεία σύγκλισης των

⁵⁴ Βαβούρας Ι. «Δημόσιο χρέος. Θεωρία και ελληνική εμπειρία». Εκδόσεις: Παπαζήση, Αθήνα 1993

⁵⁵ Λάωλος Σαράντης. «Η ιστορία του χρέους από το 1974». Εφημερίδα, Τα ΝΕΑ, Οκτώβριος 2011

⁵⁶ Μανιάτης Θανάσης, «Η δημοσιονομική κρίση και ο κοινωνικός μισθός στην Ελλάδα». Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πρόσβαση και από την διαδικτυακή πηγή:

http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/13-5_%CE%9C%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%AC%CF%84%CE%B7%CF%82.pdf

δημοσιονομικών μεγεθών και την ικανοποίηση κατά τη διάρκεια του 2000 των (τεσσάρων από τα πέντε) κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχτ. Τα κριτήρια που απαιτούνταν για την ένταξη της χώρας στην ζώνη του ευρώ ήταν τα εξής:

- ✓ πληθωρισμός,
- ✓ έλλειμμα γενικής κυβέρνησης,
- ✓ δημόσιο χρέος,
- ✓ μηχανισμός συναλλαγματικών ισοτιμιών,
- ✓ μακροπρόθεσμο επιτόκιο δανεισμού.

Το ακαθάριστο προϊόν συνέχισε να αυξάνεται με γρηγορότερους ρυθμούς συγκριτικά με του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Αυτό οφείλεται κυρίως λόγω των επενδύσεων σε υποδομές σχετιζόμενες με τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, αλλά και λόγω της ευκολίας πρόσβασης σε πιστώσεις για καταναλωτικές δαπάνες.

Ωστόσο η Ελλάδα από το 2001 έως και το 2005 βρέθηκε να παραβιάζει το κριτήριο για έλλειμμα κάτω από 3% του Συμφώνου Σταθερότητας, το οποίο έχει σκοπό να διασφαλίζει ότι τα κράτη μετά την ένταξη στην ευρωζώνη και την ικανοποίηση των κριτηρίων του Μάαστριχτ, συνεχίζουν να τα τηρούν.

Από τα τέλη του 2009 και αρχές 2010, εξαιτίας συνδυασμού διεθνών (οικονομική κρίση) και τοπικών (ανεξέλεγκτες δαπάνες κατά την περίοδο μέχρι τις εκλογές του 2009) παραγόντων η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα, καθώς έχει το δεύτερο μεγαλύτερο ετήσιο έλλειμμα κρατικού προϋπολογισμού και το δεύτερο μεγαλύτερο δημόσιο χρέος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.⁵⁷

Πριν ξεκινήσει η ανάλυση των δύο βασικών δημοσιονομικών μεγεθών παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο η χώρα μας έχει οδηγηθεί σε

⁵⁷http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82

κατάσταση αρνητικού εμπορικού ισοζυγίου. Ο πίνακας 4.1 αναγράφει τα συνολικά έσοδα και τις συνολικές δαπάνες που έχουν πραγματοποιηθεί στην χώρα από το 1996 και έπειτα. Παρόλο που τα συνολικά έσοδα έχουν αυξηθεί συγκριτικά με προηγούμενα χρόνια, οι δαπάνες της κυβέρνησης είναι περισσότερες δημιουργώντας αρνητικό ισοζύγιο και επομένως, δημοσιονομικό έλλειμμα.⁵⁸

Αξίζει να σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των εσόδων προέρχεται από την φορολογία, ενώ αντίθετα, οι παροχές προς το κοινωνικό σύνολο αποτελούν την κυριότερο παράγοντα δημιουργίας εξόδων.

<i>Πίνακας 4.1</i>						
<i>Η κατάρτιση των συνολικών εσόδων και συνολικής δαπάνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση</i>						
<i>σε εκατ. ευρώ</i>						
	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>
Συνολικά έσοδα	36.836	59.930	94.848	88.602	90.232	88.188
Φόροι	18.774	32.463	48.298	45.823	45.109	44.916
Κοινωνικές εισφορές	11.339	18.397	30.749	29.457	29.764	27.492
Πωλήσεις	1.205	1.910	5.491	5.520	6.094	5.318
Άλλα τρέχοντα έσοδα	3.869	5.430	5.673	5.089	4.907	5.753
Έσοδα κεφαλαίου	1.649	1.729	4.637	2.713	4.358	4.709
Συνολικές δαπάνες	43.372	66.432	117.992	124.669	114.302	108.003
Μέση κατανάλωση	4.779	9.063	15.046	17.111	13.679	9.881
Αποζημιώσεις εργαζομένων	9.415	15.180	28.000	31.010	27.773	25.938
Τόκος	10.329	9.457	11.937	11.917	13.193	15.024
Επιδότησεις	409	195	70	123	129	119

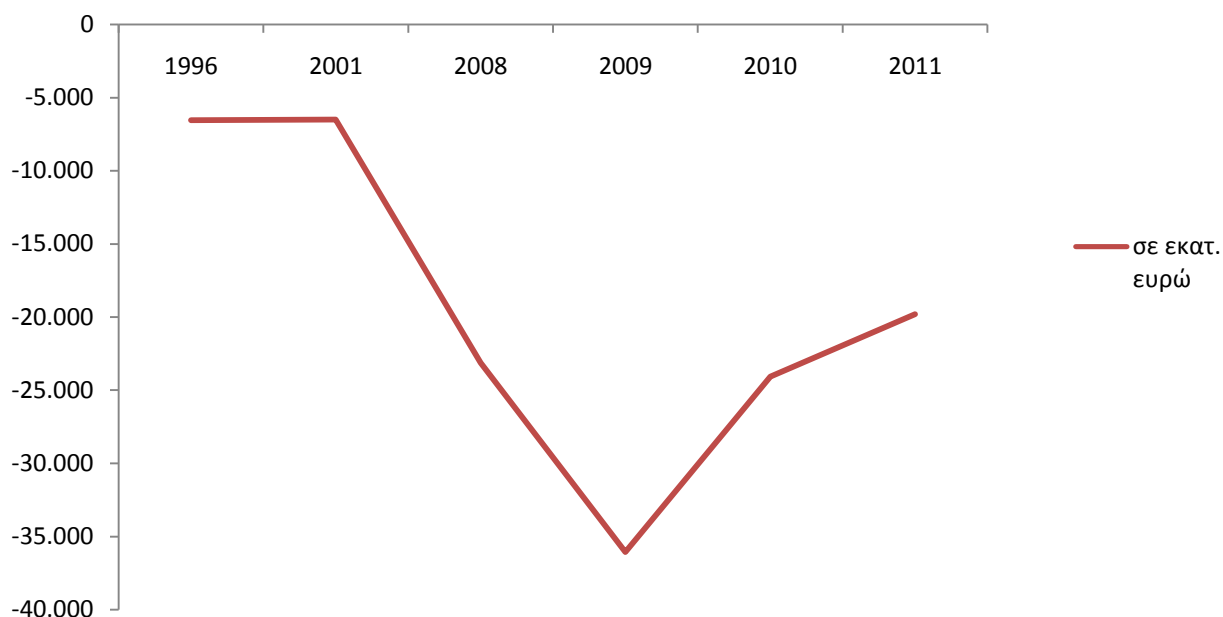
⁵⁸ Eurostat- statistical books. "Government finance statistics". 2012 edition

Κοινωνικές παροχές	13.517	22.499	45.758	48.972	47.220	47.210
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	1.094	1.556	3.970	3.551	3.420	2.597
Πληρωτέες κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	980	3.691	4.255	4.369	3.685	4.635
Επενδύσεις κεφαλαίου	2.849	4.791	8.956	7.616	5.203	2.599
Πηγή: Eurostat- statistical books. "Government finance statistics". 2012 edition						

Από τον παρακάτω πίνακα φαίνεται η εξέλιξη του δημοσιονομικού ελλείμματος στην χώρα μας. Παρατηρείται επίσης, ότι η χώρα μας έχει ξεπεράσει το όριο που τεθεί για το έλλειμμα, δηλαδή το 3% επί του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος.

<i>Πίνακας 4.2</i>		
<i>Δημοσιονομικό έλλειμμα στην Ελλάδα</i>		
<i>Έτος</i>	<i>Δημοσιονομικό έλλειμμα σε εκατ. ευρώ</i>	<i>Ποσοστό επί του ΑΕΠ</i>
1996	-6.536	-6,6 %
2001	-6.502	-4,5%
2008	-23.144	-9,8%
2009	-36.067	-15,6%
2010	-24.070	-10,8%
2011	-19.815	-9,5%
Πηγή: Eurostat- statistical books. "Government finance statistics". 2012 edition		

Διάγραμμα 4.1
Δημοσιονομικό έλλειμμα στην Ελλάδα σε εκατ. ευρώ

Η κατάσταση για το 2012 ήταν αναμενόμενη και σύμφωνα με τα στοιχεία που εξέδωσε η Eurostat, το δημοσιονομικό έλλειμμα το τρίτο τρίμηνο του 2011 ανερχόταν σε 347.216.000.000. ευρώ, ενώ το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012 ανήλθε σε 301.193.000.000 ευρώ. Ενδιάμεσα, το δεύτερο τρίμηνο του 2012 το δημοσιονομικό έλλειμμα άγγιξε τα 300.756.000.000 ευρώ. Το ποσοστό που κατέχει το δημοσιονομικό έλλειμμα σε σχέση με το ΑΕΠ ανήλθε το δεύτερο τρίμηνο του 2012 σε 149,2%, ενώ το τρίτο τρίμηνο αυξήθηκε σε 152,6%.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις και τις προβλέψεις αναλυτών το δημοσιονομικό έλλειμμα αναμένεται να μειωθεί κατά την διετία 2013-2014, σε 5,5% και 4,6% αντίστοιχα.⁵⁹

Όσον αφορά το δημόσιο χρέος, η κατάσταση που επικρατεί παρουσιάζεται στον πίνακα 4.3

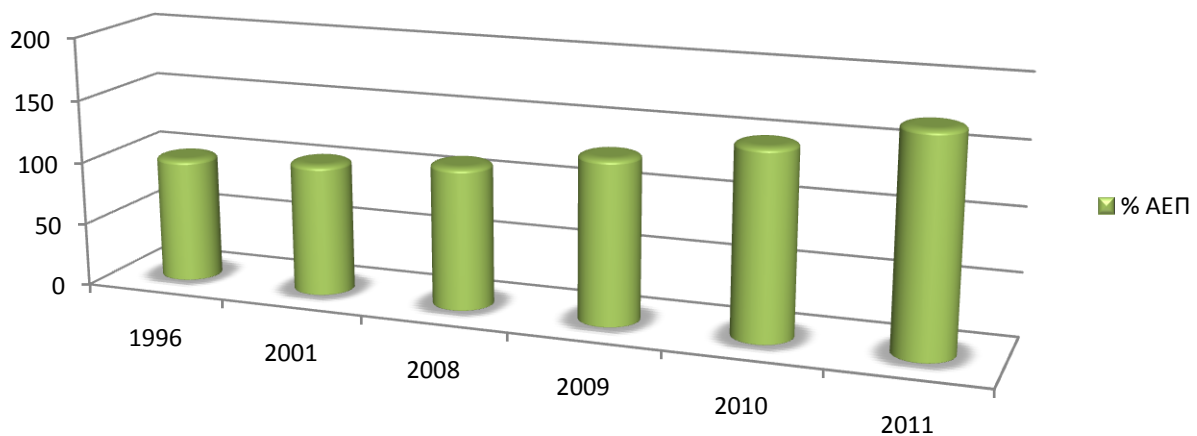
⁵⁹http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7_%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%85%CF%82_2010-2013

Πίνακας 4.3		
Δημόσιο χρέος στην Ελλάδα		
<i>Έτος</i>	<i>Δημόσιο χρέος σε εκατ. ευρώ</i>	<i>Ποσοστό επί του ΑΕΠ</i>
1996	97.793	99,4 %
2001	151.869	104,7%
2008	263.284	112,9%
2009	299.682	129,7%
2010	329.513	148,3%
2011	355.658	170,6%

Πηγή:
Eurostat- statistical books. "Government finance statistics". 2012 edition

Στο γράφημα 4.2 που ακολουθεί παρουσιάζεται διαγραμματικά το ποσοστό που κατέχει το δημόσιο χρέος της χώρας, συγκριτικά με το εγχώριο προϊόν.

Διάγραμμα 4.2
Δημόσιο χρέος στην Ελλάδα σε ποσοστό του ΑΕΠ

Οι προβλέψεις για το δημόσιο χρέος, εκτιμούν ότι την διετία 2013 – 2014, θα ανέρχεται σε ποσοστό 347,6% και 349,3% αντίστοιχα, επί του ΑΕΠ.

Σε σύγκριση με την υπόλοιπο Ευρωπαϊκή Ένωση, θα μπορούσαμε να πούμε ότι Κατά το 2011 η Ελλάδα είναι η τρίτη χώρα με το υψηλότερο έλλειμμα σε σχέση με το συνολικό της προϊόν (ΑΕΠ). Στις δύο πρώτες θέσεις ήταν η Νορβηγία και η Ιρλανδία με 13,7% και 13,3% αντίστοιχα. Σημειώνεται επίσης, ότι το 2009 το δημοσιονομικό έλλειμμα στην χώρα μας ήταν το υψηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση με 15,6%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

5.1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η ανάγκη για δημοσιονομική ανασυγκρότηση της χώρας μας είναι εμφανής και οι ασκούντες οικονομική πολιτική έχουν έρθει αντιμέτωποι με μεγάλες προκλήσεις. Οι προκλήσεις αυτές είναι: (α) η μείωση του ελλείμματος και του χρέους μέσα από μια αποτελεσματική δημοσιονομική και οικονομική πολιτική, (β) η διασφάλιση των συνθηκών για την οικονομική ανάπτυξη μέσα από την αντιμετώπιση χρόνιων διαρθρωτικών αδυναμιών, βάζοντας την οικονομία σε μια νέα και βιώσιμη πορεία ανάπτυξης και (γ) η αντιμετώπιση του μεγάλου ελλείμματος αξιοπιστίας που βιώνει σήμερα η χώρα, εξαιτίας των μεγάλων αναθεωρήσεων του μεγέθους του ελλείμματος, σε συνδυασμό με τις προηγούμενες αποτυχημένες προσπάθειες στο πεδίο της δημοσιονομικής προσαρμογής.⁶⁰

Το Νέο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης της Ελλάδας αποτελεί τον οδικό χάρτη προς τη νέα πορεία ανάπτυξης και επίτευξης δημοσιονομικής σταθερότητας στη χώρα.

Οι στόχοι που έχουν τεθεί σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης στην Ελλάδα, είναι οι ακόλουθοι:

- ✓ Η δημοσιονομική προσαρμογή με την εφαρμογή μιας σειράς διαρθρωτικών μέτρων που μειώνουν τη σπατάλη, αυξάνουν δίκαια τα δημόσια έσοδα και αντιμετωπίζουν χρόνιες διαρθρωτικές αδυναμίες.

⁶⁰Νέο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Υπουργείο Οικονομικών
Πρόσβαση και από τον διαδικτυακό ιστό
http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/8e/89/7a/8e897adefb808b984d6c3c78e773e301e1b8f01/application/pdf/SGP_presentation_EL.pdf

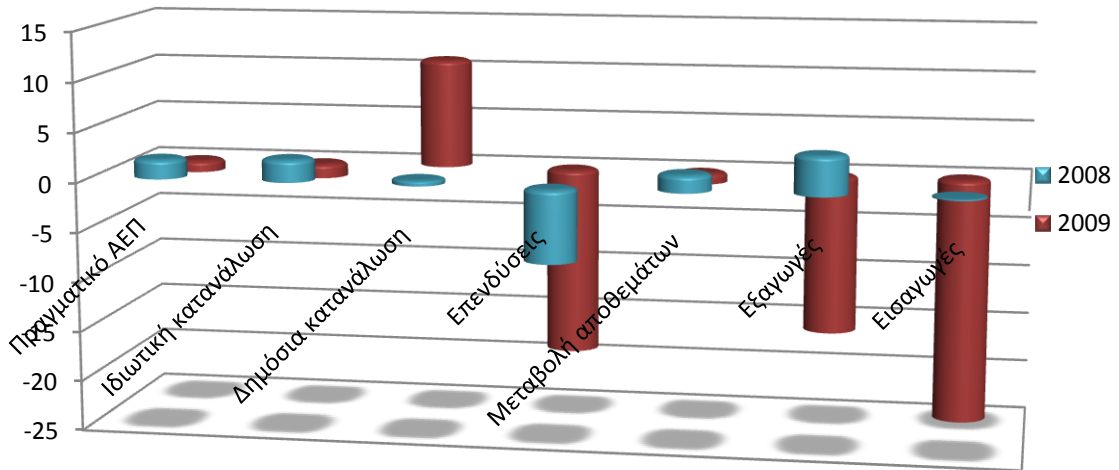
- ✓ Η ανάπτυξη και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας με τη μετάβαση σε ένα νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα που θα αξιοποιεί τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και θα επεκτείνει τις οικονομικές προοπτικές της χώρας μας μέσα από νέες πραγματικές επενδύσεις και με την ενίσχυση της εξωστρέφειας της οικονομίας μας.
- ✓ Η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του πολίτη στο κράτος και των διεθνών εταίρων στην Ελλάδα με την ενίσχυση της διαφάνειας, της αξιοπιστίας των δεδομένων και των πολιτικών της χώρας.⁶¹

Μετά από το 1993, η Ελλάδα βρίσκεται για πρώτη φορά σε ύφεση το 2009. Στον πίνακα, καθώς και στο διάγραμμα 5.1 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι βασικές μακροοικονομικές συνιστώσες του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και η εξέλιξή τους την διετία που η χώρα μας, άρχισε να υποχωρεί.

<i>Πίνακας 5.1</i>		
<i>Ρυθμός μεταβολής βασικών συνιστωσών του ΑΕΠ</i>		
	<i>2008</i>	<i>2009</i>
<i>Πραγματικό ΑΕΠ</i>	2	-1,2
<i>Ιδιωτική κατανάλωση</i>	2,3	-1,5
<i>Δημόσια κατανάλωση</i>	0,6	11
<i>Επενδύσεις</i>	-7,4	-18,8
<i>Μεταβολή αποθεμάτων</i>	1,8	-1,1
<i>Εξαγωγές</i>	4	-16
<i>Εισαγωγές</i>	0,2	-24,7
<i>Πηγή:</i>		
<i>Νέο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης</i>		

⁶¹Νέο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Υπουργείο Οικονομικών Πρόσβαση και από τον διαδικτυακό ιστό http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/8e/89/7a/8e897adefb808b984d6c3c78e773e301e1b8f01/application/pdf/SGP_presentation_EL.pdf

Διάγραμμα 5.1
Ρυθμός μεταβολής βασικών συνιστωσών ΑΕΠ

5.2 ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης έφτασε το 12,7% του ΑΕΠ έναντι αρχικών προβλέψεων για 2% στον Προϋπολογισμό του 2009 και 3,7% στον αναθεωρημένο στόχο του προγράμματος σταθερότητας. Αυτή η εξέλιξη αποδίδεται στις επιπτώσεις τριών γεγονότων:

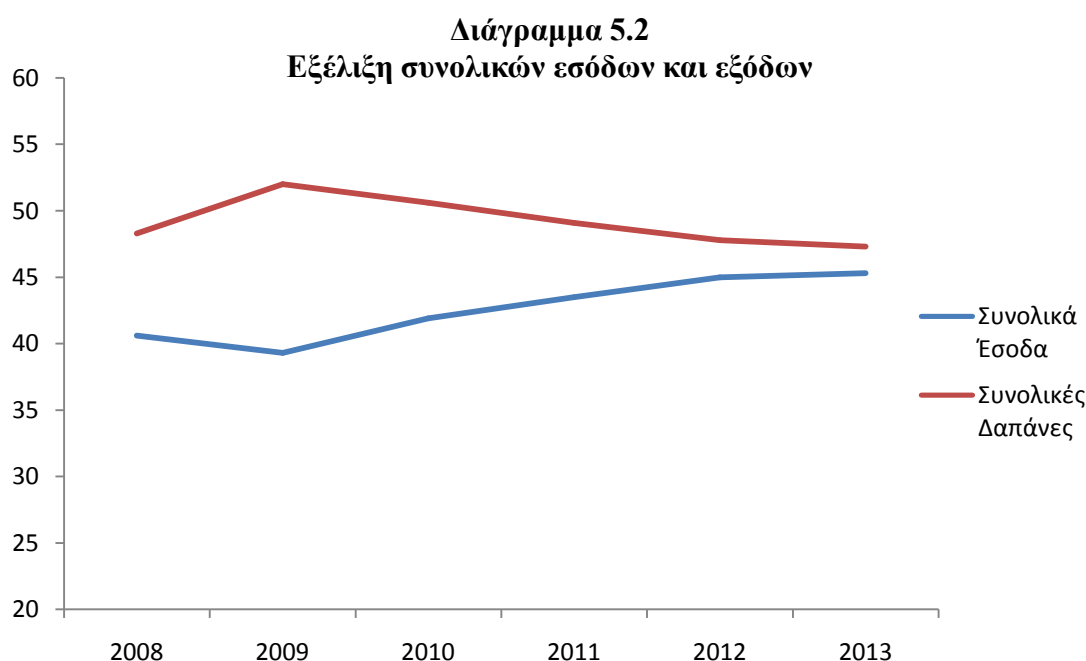
Πρώτον, στην επίπτωση του «οικονομικού κύκλου», λόγω της οικονομικής επιβράδυνσης και της μεγαλύτερης σε σχέση με την αναμενόμενη μείωση του πραγματικού ΑΕΠ.

Δεύτερον, στην επίπτωση του «εκλογικού ή πολιτικού κύκλου», λόγω της μεγάλης χαλάρωσης των μηχανισμών είσπραξης εσόδων και των σημαντικών υπερβάσεων δαπανών, που σε μεγάλο βαθμό τροφοδοτήθηκαν και από την πελατειακή διαχείριση του κράτους.

Τρίτον, στην επίπτωση των «ατελειών ή διαρθρωτικών αδυναμιών», λόγω ενδημικών προβλημάτων και της επιλογής της προηγούμενης κυβέρνησης να μη γίνει καταγραφή όλων των δημοσιονομικών δεδομένων και μεγεθών.

Η μείωση του ελλείμματος κάτω από το 3% του ΑΕΠ, μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη βιώσιμη ενίσχυση των δημοσίων εσόδων που κατέρρευσαν το 2009, την πάταξη της σπατάλης, καθώς και την αναδιάταξη των δαπανών με μείωση αυτών που δεν ανταποκρίνονται σε πραγματικές υπηρεσίες για τον πολίτη και δεν ικανοποιούν αναπτυξιακούς και κοινωνικούς στόχους.⁶²

Στο διάγραμμα 5.2 που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη των συνολικών εσόδων και δαπανών της χώρας μας, από το 2008, μέχρι τις προβλέψεις που έχουν γίνει για το 2013.

⁶²Νέο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Υπουργείο Οικονομικών
Πρόσβαση και από τον διαδικτυακό ιστό
http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/8e/89/7a/8e897adefb808b984d6c3c78e773e301e1b8f01/application/pdf/SGP_presentation_EL.pdf

Το 2010 παρατηρείται μια αύξηση των συνολικών εσόδων, με μια ταυτόχρονη μείωση των συνολικής δαπάνης της κυβέρνησης. Σύμφωνα με το πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης, η αύξηση των εσόδων της οικονομίας προέρχεται από την εφαρμογή των ακόλουθων μέτρων. Αρχικά, εφαρμόστηκε ενιαία φορολογική κλίμακα ενώ εξαλείφθηκαν οι ειδικόφορολογικοί κανόνες. Από την εφαρμογή του συγκεκριμένου μέτρου αποκομίσθηκαν 1.100 εκ. ευρώ. Επιπλέον, από το φόρο της ακίνητης περιουσίας αντλήθηκαν 400 εκ. ευρώ, ενώ η αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα τσιγάρα και στο οινόπνευμα απέδωσε 650 και 60 εκ. ευρώ αντίστοιχα. Ακόμη, τα μέτρα που τέθηκαν για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και εισφοροδιαφυγής αύξησαν τα έσοδα κατά 2.400 εκατ. ευρώ. Σε 1.400 εκ. ευρώ ανήλθαν και οι εισροές από την Ευρωπαϊκή Ένωση για πρόγραμμα των δημοσίων επενδύσεων. Τέλος, έσοδα παρατηρήθηκαν από το πρόγραμμα ενίσχυσης ρευστότητας των τραπεζών, καθώς και την έκτακτη εισφορά κοινωνικής ευθύνης από τις πιο κερδοφόρες επιχειρήσεις και τους ιδιοκτήτες ακινήτων μεγάλης αντικειμενικής αξίας. Τα αντίστοιχα ποσά των εσόδων ήταν 28^ο εκ. ευρώ, 870 και 180 εκ. ευρώ.

Από την άλλη πλευρά, σημαντική ήταν και η μείωση των συνολικών εξόδων της κυβέρνησης. Τα μέτρα τα οποία μείωσαν αρχικά την συνολική δαπάνη ήταν η μείωση 10% του κονδυλίου για τα επιδόματα στη Γενική Κυβέρνηση, δηλαδή 650 εκ. ευρώ και η αναστολή των προσλήψεων το 2010 που εξοικονόμησε 80 εκ. ευρώ. Εξοικονόμηση χρημάτων για την χρηματοδότηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων προήλθε επίσης, από την μείωση των συμβάσεων ορισμένου χρόνου αποφέροντας 120 εκ. ευρώ, καθώς και από την μείωση του λειτουργικού κόστους και της επιχορήγησης των ασφαλιστικών ταμείων κατά 360 και 540 εκατ. ευρώ αντίστοιχα. Η εξοικονόμηση από το πρόγραμμα αμυντικού εξοπλισμού απέφερε 457 εκ. ευρώ, ενώ η μείωση στην παροχή επιδομάτων, πρόσθετων υπερωριών,

κ.λπ. απέδωσε στην κυβέρνηση 75 εκατ. ευρώ. τέλος, πολύ σημαντική χαρακτηρίζεται η μείωση που πραγματοποιήθηκε στη δαπάνη για τις προμήθειες των νοσοκομείων και ανήλθε σε 1.400 εκ. ευρώ.⁶³

Το 2010 η δημιουργία δαπανών για τη στήριξη της οικονομίας, της ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής πραγματοποιήθηκε σε τομείς όπως είναι το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, η αγροτική παραγωγή και η εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, οι τομείς αυτοί είναι οι εξής:

- Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων για την επιτάχυνση του ΕΣΠΑ, που ανέρχεται σε 800 εκ. ευρώ.
- Η εκπαίδευση, 1.000 εκ. ευρώ.
- Η κοινωνική προστασία με τη χορήγηση έκτακτου επιδόματος κοινωνικής συνοχής, ύψους 500 εκ. ευρώ, η αύξηση του επιδόματος ανεργίας σε 100 εκ. ευρώ), καθώς και αύξηση των αγροτικών συντάξεων, 350 εκ. ευρώ.
- Η αγροτική παραγωγή με αύξηση επιστροφής ΦΠΑ στους αγρότες, 150 εκ. ευρώ.
- Η υγεία με την πρόβλεψη δαπανών για προσλήψεις 3.000 επιπλέον νοσηλευτών.
- Η απασχόληση με την πρόβλεψη δαπανών για εφαρμογή προγραμμάτων επιδότησης ασφαλιστικών εισφορών νέων.

Σημειώνεται ότι, οι συγκεκριμένες δαπάνες επιβαρύνονται επιπλέον με περίπου 600 εκ. ευρώ, λόγω των αυξημένων πληρωμών για τόκους.

Στόχος της κυβέρνησης με τις παραπάνω ενέργειες, είναι η συγκράτηση και η σταδιακή αποκλιμάκωση του δημόσιου χρέους. Από το 2012 και μετά επιδιώκεται μείωση του δημόσιου χρέους ως ποσοστό του

⁶³Νέο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Υπουργείο Οικονομικών
Πρόσβαση και από τον διαδικτυακό ιστό
http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/8e/89/7a/8e897adefb808b984d6c3c78e773e301e1b8f01/application/pdf/SGP_presentation_EL.pdf

ΑΕΠ. Στην εκπλήρωση του στόχου αυτού θα συντελέσουν: (α) η διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής που θα είναι γρήγορη και εμπροσθοβαρής, αρχίζοντας να παράγει πρωτογενή πλεονάσματα, (β) η επιστροφή σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, κατάσταση η οποία είχε προβλεφθεί να επιτευχθεί από το 2011, (γ) το πρόγραμμα μετοχοποιήσεων και ιδιωτικοποιήσεων και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, που αναμένεται να δημιουργήσει έσοδα ύψους περίπου 2,3% του ΑΕΠ στα επόμενα τρία χρόνια, ενώ τέλος, (δ) η επιστροφή ποσού ίσου με 3,8 δις ευρώ που χορηγήθηκε στο πλαίσιο του πακέτου στήριξης της ρευστότητας για την ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών.⁶⁴

5.3 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Οι ασκούντες οικονομική πολιτική στην χώρα, στοχεύουν στην προσαρμογή και αποκατάσταση της ποιότητας των δημοσίων οικονομικών με στόχο πάντοτε την μείωση του ελλείμματος.

Για είναι κάτι τέτοιο εφικτό σημαίνει ότι πρέπει να επιταχυνθούν οι προσπάθειες για την περιστολή της σπατάλης, τη μείωση και την αναδιάρθρωση των δαπανών για την στήριξη της ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας και της κοινωνικής συνοχής. Επιπλέον, κρίνεται απαραίτητη η ενίσχυση των εσόδων μέσα από την αποκατάσταση της δικαιοσύνης στο φορολογικό σύστημα, αλλά και την πάταξη της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής, καθώς και την ενίσχυση των εισπρακτικών μηχανισμών στο ασφαλιστικό σύστημα. Η δημοσιονομική

⁶⁴Νέο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Υπουργείο Οικονομικών
Πρόσβαση και από τον διαδικτυακό ιστό
http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/8e/89/7a/8e897adefb808b984d6c3c78e773e301e1b8f01/application/pdf/SGP_presentation_EL.pdf

προσαρμογή πρέπει να στηριχθεί στη διαφάνεια και στην αξιοπιστία των στοιχείων αλλά και των πολιτικών.⁶⁵

Σύμφωνα με το πρόγραμμα σταθερότητας, η δημοσιονομική προσαρμογή ξεκινάει πρώτα από όλα με το νοικοκύρεματων δημοσίων οικονομικών, με μέτρα όπως είναι τα ακόλουθα:

- ✓ Μηνιαίος έλεγχος της εκτέλεσης του προϋπολογισμού από διμερείς ομάδες εργασίας με στελέχη του Υπουργείου Οικονομικών και κάθε υπουργείου ξεχωριστά.
- ✓ Αξιοποίηση πληροφοριακού συστήματος για τον έλεγχο των δαπανών σεκάθε υπουργείο.
- ✓ Μηνιαία δημοσιοποίηση στοιχείων του προϋπολογισμού στο διαδίκτυο.
- ✓ Καθιέρωση ανώτατου ορίου 90% απελευθέρωσης πιστώσεων, ώστε ναπροληφθεί έγκαιρα η περίπτωση υπερβάσεων δαπανών.
- ✓ Εκπόνηση τριετών προϋπολογισμών δαπανών για κάθε υπουργείο, έως τοτέλος Ιανουαρίου.
- ✓ Δημιουργία ενιαίας αρχής πληρωμών μισθών στο δημόσιο τομέα.
- ✓ Αναστολή προσλήψεων εκτός από τους τομείς της παιδείας, της υγείας και της ασφάλειας και εφαρμογής κανόνα 1:5 (μία πρόσληψη για κάθε πέντε αποχωρήσεις).
- ✓ Εισοδηματική πολιτική που προβλέπει τη χορήγηση αύξησης πάνω από τονπληθωρισμό σε αμοιβές που δεν υπερβαίνουν τα 2000 ευρώ μηνιαίως.
- ✓ Περικοπή του κονδυλίου για τα επιδόματα στο δημόσιο τομέα κατά 10%.

⁶⁵Νέο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Υπουργείο Οικονομικών
Πρόσβαση και από τον διαδικτυακό ιστό
http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/8e/89/7a/8e897adefb808b984d6c3c78e773e301e1b8f01/application/pdf/SGP_presentation_EL.pdf

Παράλληλα με τις μεγάλες τομές που προωθεί η κυβέρνηση για τη βελτίωση των δομών ασφάλισης, υγείας και κοινωνικής προστασίας, προωθούνται και δράσεις που συντελούν άμεσα στο στόχο της δημοσιονομικής προσαρμογής και της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών όπως:

- ❖ Πολιτικές για τον εξορθολογισμό των δαπανών στο ασφαλιστικό σύστημα.
- ❖ Δράσεις για την πάταξη της εισφοροδιαφυγής, ενοποίηση μηχανισμών είσπραξης φορολογίας και ασφαλιστικών εισφορών.
- ❖ Αποτελεσματική ρύθμιση των οικονομικών στο χώρο της υγείας θέτοντας όρια στις χρηματοδοτήσεις και ενισχύοντας τη διαφάνεια και την αντικειμενικότητα στη χορήγηση των χρηματοδοτήσεων.
- ❖ Ενίσχυση της λογοδοσίας σε όλους τους δημόσιους φορείς γύρω από τα συστήματα υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, με προϋπολογισμούς που να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες χρηματοδότησης των προγραμμάτων τους.⁶⁶

5.4 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΝΑ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Βασικές συνιστώσες της αναμόρφωσης του φορολογικού συστήματος που αποτελεί αντικείμενο της ευρείας κοινωνικής διαβούλευσης που είναι σε εξέλιξη είναι:

- Η ενιαία και τιμαριθμοποιημένη προοδευτική φορολογική κλίμακα για τα εισοδήματα από όλες τις πηγές.

⁶⁶Νέο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Υπουργείο Οικονομικών
Πρόσβαση και από τον διαδικτυακό ιστό
http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/8e/89/7a/8e897adefb808b984d6c3c78e773e301e1b8f01/application/pdf/SGP_presentation_EL.pdf

- Η κατάργηση της αυτοτελούς φορολόγησης και των περισσότερων φοροαπαλλαγών για τα ατομικά εισοδήματα και τα εταιρικά κέρδη.
 - Η αντιμετώπιση των διανεμόμενων κερδών ως προσωπικό εισόδημα σε συνδυασμό με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές των εταιρικών κερδών που επανεπενδύονται.
 - Η επαναφορά του προοδευτικού φόρου επί της μεγάλης ακίνητης περιουσίας, των κληρονομιών και των γονικών παροχών.
 - Η εισαγωγή ενός φόρου υπεραξίας και αποτελεσματική φορολόγηση των υπεράκτιων (off-shore) εταιρειών.
 - Η κωδικοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας και κατάργηση του Κώδικα Βιβλίου και Στοιχείων.
 - Η αναμόρφωση των φορολογικών υπηρεσιών
- Ωστόσο για την ενίσχυση των εσόδων προβλέπονται και άλλα μέτρα, τα οποία παρουσιάζονται στην συνέχεια και είναι τα εξής:
- Ολοκληρωμένο σύστημα φορολογικών δηλώσεων το οποίο περιλαμβάνει το εισόδημα από όλες τις πηγές, καθώς και τα περιουσιακά στοιχεία.
 - Υπαγωγή στην υποχρεωτική υποβολή πλήρους φορολογικής δήλωσης σε ηλεκτρονική μορφή για όλα τα φυσικά πρόσωπα και για τις εταιρείες.
 - Μέτρα για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των εισπρακτικών μηχανισμών.
 - Περιορισμός της διαφθοράς στις φορολογικές υπηρεσίες αξιοποιώντας τις τεχνολογίες πληροφορικής με στόχο και τη μείωση της ανάγκης για επαφή και διαπραγμάτευση μεταξύ φορολογούμενων και φορολογικών στελεχών.
 - Δράσεις για τη διαχείριση των υφιστάμενων καθυστερήσεων πληρωμών προς το δημόσιο.

- Μέτρα για τη βελτίωση της συμμόρφωσης των φορολογούμενων αξιοποιώντας κάθε πληροφορία που προέρχεται από τους φορολογούμενους στη διαμόρφωση των κριτηρίων ελέγχου, την υποχρεωτική χρήση ταμειακών μηχανών, την ηλεκτρονική παρακολούθηση της αγοράς καυσίμων, την αξιοποίηση σύγχρονων και ηλεκτρονικών μέσων σε όλους τους τομείς που είναι εφικτό, ακόμη και στο χώρο της υγείας και της αγοράς φαρμάκου.⁶⁷

⁶⁷Νέο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Υπουργείο Οικονομικών
Πρόσβαση και από τον διαδικτυακό ιστό
http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/8e/89/7a/8e897adefb808b984d6c3c78e773e301e1b8f01/application/pdf/SGP_presentation_EL.pdf

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΝΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΙΝΗΤΩΝ

6.1 ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ

Η παραδοσιακή θεωρία της οικονομικής πολιτικής ασχολείται σε μεγάλο βαθμό με τη διαδικασία εξαγωγής των βέλτιστων κανόνων πολιτικής. Την υλοποίηση των κανόνων αυτών αναλαμβάνουν να εφαρμόσουν οι ασκούντες την οικονομική πολιτική. Στους κανόνες αυτούς προσαρμόζει τη συμπεριφορά του ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας: νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Τα βασικά συστατικά στοιχεία της προσέγγισης αυτής είναι:

- ✓ Η συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας.
- ✓ Οι περιορισμοί της οικονομίας. Υπό τους περιορισμούς αυτούς επιδιώκεται η βελτιστοποίηση της αντικειμενικής συνάρτησης.⁶⁸

Από τα μέσα περίπου της δεκαετίας του 1980, αρχίζει να διαμορφώνεται μία διαφορετική θεωρητική προσέγγιση στο αντικείμενο της οικονομικής πολιτικής. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στην αναβίωση της νεοκλασικής θεωρητικής προσέγγισης για την κατανόηση της λειτουργίας της οικονομίας και την αντιμετώπιση καθημερινών οικονομικών προβλημάτων. Η νεοκλασική προσέγγιση στηρίζεται:

- (α) Στη μικροοικονομική ανάλυση της συμπεριφοράς των οικονομικών μονάδων, νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Οι οικονομικές μονάδες λαμβάνουν τις βέλτιστες γι' αυτές αποφάσεις υπό τους περιορισμούς που αντιμετωπίζουν και χρησιμοποιούν όλες τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες μέχρι τη στιγμή που παίρνουν τις αποφάσεις τους.
- (β) Στις ορθολογικές προσδοκίες των οικονομικών μονάδων. Οι προσδοκίες αυτές αποτελούν, στατιστικώς, τις καλύτερες δυνατές προβλέψεις

⁶⁸ Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

για το μέλλον δεδομένου ότι στηρίζονται σε όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες.

(γ) Στην εκκαθάριση των αγορών, όπου οι τιμές και οι μισθοί φέρνουν αυτομάτως σε ισορροπία τις επιμέρους ζητήσεις και προσφορές.

(δ) Στη συνθήκη της αθροιστικής συνέπειας. Η συνθήκη αυτή θεωρεί ότι, στην οικονομία, οι συνολικές πωλήσεις αγαθών ισούνται με τις συνολικές αγορές τους· το άθροισμα των χορηγουμένων δανείων ισούται με το άθροισμα των παρεχομένων δανείων κ.λπ.

Για τους λόγους αυτούς, τα νεοκλασικά υποδείγματα συχνά αναφέρονται ως υποδείγματα ισορροπίας.⁶⁹

Νέα οικονομική πολιτική

Στα πλαίσια της νεώτερης θεωρητικής προσέγγισης της οικονομικής πολιτικής λαμβάνονται υπόψη τα υφιστάμενα πολιτικά και θεσμικά δεδομένα, καθώς και η συμπεριφορά του ασκούντος την οικονομική πολιτική. Στην πρώτη περίπτωση, τα πολιτικά και θεσμικά δεδομένα, περιορίζουν ακόμη περισσότερο, σε σύγκριση με την παραδοσιακή οικονομική πολιτική, τις δυνατότητες ασκήσεώς της.

Όσον αφορά την δεύτερη περίπτωση, ο ασκών πολιτική, συμπεριφερόμενος όπως κάθε ορθολογικό άτομο, προσπαθεί να αριστοποιήσει τη δική του αντικειμενική συνάρτηση, λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς που αντιμετωπίζει και τα ειδικά κίνητρα που του προσφέρονται. Επιδιώκει, δηλαδή, να φέρει εις πέρας τους αντικειμενικούς σκοπούς που έχει στο πρόγραμμά του, επιτυγχάνοντας έτσι το βέλτιστο γι' αυτόν αποτέλεσμα.

⁶⁹Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

Η βέλτιστη λύση που προκύπτει από την παραπάνω διαδικασία μπορεί να αποκληθεί πολιτική ισορροπίας.⁷⁰

Το θετικό στοιχείο

Κατά κανόνα, ο ασκών την οικονομική πολιτική εκπροσωπεί συγκεκριμένες ομάδες πολιτών, τα συμφέροντα των οποίων επιδιώκει να ικανοποιήσει. Εξάλλου, επιθυμεί να παραμείνει στην εξουσία, είτε χάριν αυτής ή για να περατώσει το έργο του. Το να συμπεριφέρεται, όμως, όπως κάθε ορθολογικό άτομο έχει ως συνέπεια την ανάδειξη της θεωρίας της οικονομικής πολιτικής σε θετική επιστήμη. Η οικονομική πολιτική χάνει με αυτόν τον τρόπο το δεοντολογικό χαρακτήρα της.

Στα πλαίσια αυτά, η θεωρία της οικονομικής πολιτικής προσπαθεί να ερμηνεύσει τη δυνητική συμπεριφορά του ασκούντος πολιτική σε εναλλακτικά θεσμικά καθεστώτα (σενάρια). Η συγκριτική μελέτη της συμπεριφοράς του ασκούντος οικονομική πολιτική σε εναλλακτικά σενάρια, αναδεικνύει τη σχετική υπεροχή ορισμένων έναντι των υπολοίπων σεναρίων. Τότε, το δεοντολογικό στοιχείο της οικονομικής πολιτικής συνίσταται στη διαδικασία επιλογής, σχεδίασης και ενσωμάτωσης των επιθυμητών κινήτρων, που εξάγονται από την προηγηθείσα διαδικασία, στους υπάρχοντες οικονομικο-πολιτικούς θεσμούς με κατάλληλες θεσμικές μεταρρυθμίσεις.⁷¹

⁷⁰ Δαλαμάγκας Βασίλειος. «Εισαγωγή στην Δημοσιονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2003

⁷¹ Χατζηκοκολάκης Σπύρος. «Δημοσιονομικά ζητήματα». Εκδόσεις: Γρηγόρη, Αθήνα, 2011

Εντολές και εντολοδόχος

Με βάση τα παραπάνω, στο σημείο αυτό περιγράφεται πως διαμορφώνεται στην πραγματικότητα και όχι πως πρέπει ή θα έπρεπε να ασκείται η οικονομική πολιτική. Η ανάλυση γίνεται στα πλαίσια της θεωρίας των παιγνίων και στηρίζεται στο πρόβλημα του εντολέα και του εντολοδόχου. Οι εντολές είναι πολλοί: τα μέλη της κοινωνίας (οι πολίτες, το εκλεκτορικό σώμα). Εντολοδόχος είναι η κυβέρνηση, υπό στενή ή ευρεία έννοια. Στην ανάλυση που ακολουθεί, η κυβέρνηση θεωρείται ότι είναι ενιαία, δηλαδή δεν γίνεται διάκριση ανάμεσα στην κεντρική ή τις τοπικές κυβερνήσεις ή την κεντρική τράπεζα ή σε κυβερνήσεις διαφορετικών κομμάτων που διαδέχονται το ένα το άλλο στην εξουσία.

Οι εντολές έχουν δύο χαρακτηριστικά: είναι πολιτικά και οικονομικά όντα. Με την πρώτη τους ιδιότητα αναθέτουν το σχηματισμό και την άσκηση της οικονομικής πολιτικής στην εντολοδόχο κυβέρνηση. Με τη δεύτερη τους ιδιότητα μεγιστοποιούν την οικονομική τους ευημερία υπό τους συνήθεις εισοδηματικούς τους περιορισμούς, οι οποίοι είναι συνεπείς με τις συνθήκες ισορροπίας της αγοράς. Οι οικονομικές αποφάσεις τους απορρέουν από τη διαδικασία αυτή.

Η εντολοδόχος κυβέρνηση επιλέγει εκείνη την οικονομική πολιτική με την οποία μεγιστοποιεί, υπό ορισμένους περιορισμούς την αντικειμενική της συνάρτηση. Οι εν λόγω περιορισμοί καλούνται περιορισμοί κινήτρων και διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: (α) τους πολιτικούς περιορισμούς και (β) τους περιορισμούς αξιοπιστίας.⁷²

⁷²Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

6.2 ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Οι πολιτικοί περιορισμοί εκφράζουν τις απόψεις και τα συμφέροντα των εκλογέων-εντολέων από τη σκοπιά της πολιτικής τους ιδιότητας- και απηχούν τη διαφωνία τους ή τη συγκατάθεσή τους ως προς τις απόψεις και τα συμφέροντα της εντολοδόχου κυβέρνησης αναφορικά με τους καθοριζόμενους από αυτήν αντικειμενικούς σκοπούς. Με άλλα λόγια, οι περιορισμοί αυτοί προέρχονται από την πολιτική φύση της διαδικασίας λήψης οικονομικο-πολιτικών αποφάσεων.

Πιθανές συγκρούσεις συμφερόντων ανάμεσα στον ασκούντα πολιτική και τους πολίτες, λόγω διαφορετικών αντιλήψεων ως προς τους επιλεγέντες σκοπούς της οικονομικής πολιτικής, οφείλονται στην ύπαρξη διαφόρων ομάδων πίεσης, οι οποίες ιεραρχούν με διαφορετικά κριτήρια τους προς επίτευξη αντικειμενικούς σκοπούς της οικονομικής πολιτικής- και, επομένως, αξιολογούν με τα δικά τους κριτήρια τόσο τις επιμέρους πολιτικές όσο και τα αποτελέσματα των πολιτικών αυτών επί των μεταβλητών-στόχων. Οι διαφωνίες αυτές εξωτερικεύονται μέσω των υπάρχοντων πολιτικών θεσμών, π.χ. με βουλευτικές εκλογές- στη συνέχεια μετατρέπονται σε οικονομικο-πολιτικές επιλογές από την εκλεγόμενη κυβέρνηση- και τέλος σε αντίστοιχες αποφάσεις. Όπως είναι φυσικά, διαφορετικοί πολιτικοί θεσμοί δημιουργούν διαφορετικούς πολιτικούς περιορισμούς στους ασκούντες πολιτική. Σε δημοκρατικά καθεστώτα, ένας από τους σημαντικότερους πολιτικούς θεσμούς είναι οι εκλογές, διότι μέσω αυτών οι πολίτες αποκαλύπτουν τις πολιτικές προτιμήσεις τους για το κόμμα και, κατ' επέκταση, για την κυβέρνηση της επιλογής τους.⁷³

⁷³Δαλαμάγκας Βασίλειος. «Εισαγωγή στην Δημοσιονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2003

Οι πολιτικοί περιορισμοί οφείλονται σε διάφορους παράγοντες, όπως:

(α) Στην επιθυμία των κυβερνήσεων που βρίσκονται στην εξουσία και που για να επανεκλεγούν προβαίνουν, κατά κανόνα, σε λαϊκίστικες παροχές κατά την διάρκεια του εκλογικού ή/και του προεκλογικού έτους, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται πολιτικοί κύκλοι.

(β) Στην εναλλαγή πολιτικών κομμάτων στην εξουσία, η οποία, κατά πάσα πιθανότητα, συνεπάγεται αλλαγή ή τροποποίηση στην ήδη υπάρχουσα οικονομική πολιτική. Η διαφορετική δομή της αντικειμενικής συνάρτησης της νέας κυβέρνησης είναι πολύ πιθανό να μεταβάλει τις μέχρι την εναλλαγή κρατούσες διαχρονικές οικονομικο-πολιτικές επιλογές.

(γ) Στην επιθυμία της πλειοψηφίας για αναδιανομή του ΑΕΠ που, αν πραγματοποιηθεί χωρίς προγραμματισμό, είναι πολύ πιθανό να δημιουργήσει μελλοντικώς ανεπιθύμητες παρενέργειες στην οικονομία, π.χ. στασιμοπληθωρισμό. Τα παραδείγματα αυτά δείχνουν πως ο πολιτικός ρόλος των εντολέων μπορεί να δημιουργήσει σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα σ' αυτούς και την εντολοδόχο κυβέρνηση.

Συμπεραίνοντας, η εξοικείωσή μας με τους πολιτικούς περιορισμούς αποτελεί βασική προϋπόθεση για την κατανόηση τόσο της θετικής συμπεριφοράς των ασκούντων οικονομική πολιτική όσο και της δεοντολογικής διαδικασίας που ακολουθούν για την τροποποίηση υπαρχόντων ή την εισαγωγή νέων θεσμών.⁷⁴

⁷⁴Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

6.3 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ

Οι περιορισμοί αξιοπιστίας εκφράζουν τη σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα στους εκλογείς-εντολείς, από τη σκοπιά της οικονομικής τους ιδιότητας και την κυβέρνηση λόγω των εκ των υστέρων μεταβολών της οικονομικής πολιτικής της. Η συμπεριφορά αυτή της κυβέρνησης αναμένεται να έχει δυσμενή γι' αυτούς οικονομικά αποτελέσματα, λόγω διάψευσης των προσδοκιών τους. Όμως, στη συνέχεια αναμένεται να έχει δυσμενείς συνέπειες και για το κύρος της κυβέρνησης και κατ' επέκταση για το κύρος της εθνικής οικονομίας και της ίδιας της χώρας. Οι περιορισμοί αξιοπιστίας απορρέουν από τη διαχρονική φύση της οικονομικής πολιτικής και υπογραμμίζουν τις αποκλίσεις των τρεχόντων μέτρων και των τρεχουσών πολιτικών από παλαιότερα σχεδιασθείσες βέλτιστες πολιτικές που η κυβέρνηση είχε δεσμευθεί να ακολουθήσει στο μέλλον, άρα και στην υπόψη τρέχουσα περίοδο.⁷⁵

Αναξιοπιστία

Τα παραπάνω υπονοούν ότι από τη στιγμή που τα άτομα αρχίζουν να αντιλαμβάνονται ότι οι ασκούντες οικονομική πολιτική έχουν κίνητρο να κινηθούν προς μία άλλη κατεύθυνση, αρχίζουν να αναθεωρούν τις τρέχουσες οικονομικές αποφάσεις τους και να επανεξετάζουν γενικώς τη μελλοντική οικονομική συμπεριφορά τους. Κι αυτό επειδή προεξοφλούν ότι και στο μέλλον θα συνεχίσει να υπάρχει διάσταση μεταξύ τρεχουσών διακηρύξεων και μεταγενέστερων αποφάσεων. Αυτό σημαίνει ότι σοβαρές οικονομικές πολιτικές, με επιθυμητές μακροχρόνιες ιδιότητες, είναι μάλλον καταδικασμένες να αποτύχουν λόγω της δυσπιστίας που μπορεί να δημιουργήσει στους εντολείς η αναξιοπιστία της κυβέρνησης.

⁷⁵ Χατζηκοκολάκης Σπύρος. «Δημοσιονομικά ζητήματα». Εκδόσεις: Γρηγόρη, Αθήνα, 2011

Ας υποθέσουμε ότι, κατά τη χρονική στιγμή t_1 , ο ασκών οικονομική πολιτική σχεδιάζει ένα βέλτιστο κανόνα πολιτικής ή προγραμματίζει μία διαχρονική πολιτική με ορίζοντα Ω περιόδων. Αυτό το επιτυγχάνει με τη βελτιστοποίηση μίας δυναμικής αντικειμενικής συνάρτησης κόστους υπό τους περιορισμούς της οικονομίας, δηλαδή τις απαραίτητες συνθήκες για την επίτευξη ισορροπίας στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες στην αρχή της περιόδου t_1 . Με βάση την παραπάνω βέλτιστη διαχρονική πολιτική για το μέλλον, τα άτομα προγραμματίζουν τις δικές τους μελλοντικές οικονομικές ενέργειες για τον συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα, τις οποίες και υλοποιούν.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι η συγκεκριμένη οικονομική πολιτική ενδέχεται να σχεδιάσθηκε πριν είτε μπορεί να σχεδιάζεται ταυτοχρόνως με το σχηματισμό και την υλοποίηση των αποφάσεων των επιμέρους ατόμων.⁷⁶

Το ερώτημα το οποίο τίθεται τώρα είναι αν το εν λόγω βέλτιστο πρόγραμμα εξακολουθεί να είναι βέλτιστο και εκ των υστέρων, δηλαδή και κατά τη μελλοντική περίοδο Ω όταν, δηλαδή, οι ιδιωτικές αποφάσεις θα έχουν υλοποιηθεί, οι ιδιωτικές συμβάσεις θα έχουν συνομολογηθεί, κ.λπ.

Για να απαντήσουμε στο παρόν ερώτημα πρέπει να σκεφθούμε πώς αναμένεται να αντιδράσουν τα άτομα στην εκ των προτέρων βέλτιστη αυτή πολιτική, την οποία η κυβέρνηση διακηρύσσει ότι θα ακολουθήσει. Με βάση τις κυβερνητικές εξαγγελίες και τις προσδοκίες του ιδιωτικού τομέα ότι αυτές θα πραγματοποιηθούν, τα άτομα λαμβάνουν τις βέλτιστες αποφάσεις τους και τις πραγματοποιούν μεταξύ των περιόδων t_1 και t_Ω . Όμως, όπως είναι φυσικό, μετά την πραγματοποίησή τους οι σχετικές αποφάσεις τους είναι αδύνατο να ανακληθούν. Η διαπίστωση αυτή σημαίνει ότι οι εκ των προτέρων και οι εκ των υστέρων περιορισμοί που

⁷⁶Δαλαμάγκας Βασίλειος. «Εισαγωγή στην Δημοσιονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2003

αντιμετωπίζει ο ασκών οικονομική πολιτική είναι διαφορετικοί. Κάτι τέτοιο μπορεί να τον αποπροσανατολίσει και να τον κάνει να μεταβάλει μελλοντικώς την πολιτική που είχε προσχεδιάσει για τις μεταγενέστερες περιόδους στην αρχή της περιόδου t_j . Έτσι, όμως, το αρχικό του βέλτιστο πρόγραμμα καθίσταται διαχρονικά ασυνεπές και η κυβέρνηση χάνει την αξιοπιστία της.⁷⁷

Διαχρονική ασυνέπεια

Από τη συζήτηση αυτή συνάγεται ότι μία σχεδιασμένη οικονομική πολιτική, που ο ιδιωτικός τομέας την αναμένει να πραγματοποιηθεί, χαρακτηρίζεται διαχρονικά ασυνεπής, όταν το βέλτιστο πρόγραμμα της μελλοντικής περιόδου Ω , όπως έχει σχεδιασθεί κατά τη στιγμή t_1 , διαφοροποιείται από το βέλτιστο πρόγραμμα που γίνεται στην αρχή της περιόδου Ω για την περίοδο Ω . Επομένως, μία βέλτιστη οικονομική πολιτική είναι διαχρονικά ασυνεπής, εάν η κυβέρνηση την παραβιάσει αργότερα, αφού δηλαδή η κοινωνία έχει πεισθεί ότι θα πραγματοποιηθεί και έχει ανάλογα δραστηριοποιηθεί. Όμως, η διαχρονική ασυνέπεια της οικονομικής πολιτικής καθιστά την κυβέρνηση αναξιόπιστη: Το κύρος της πλήττεται, το κλίμα αβεβαιότητας καθίσταται εντονότερο, οι ιδιωτικές επενδύσεις μειώνονται, η εξασθένηση της οικονομίας γίνεται εμφανής με άμεσο αντίκτυπο επάνω στα πραγματικά μεγέθη της οικονομίας.⁷⁸

Αξιοπιστία και διαχρονική συνέπεια

Η εμπειρία διδάσκει ότι αν και η διαχρονική ασυνέπεια χαρακτηρίζει ένα πλήθος θεμάτων οικονομικής πολιτικής, εντούτοις δεν είναι

⁷⁷Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

⁷⁸Χατζηκοκολάκης Σπύρος. «Δημοσιονομικά ζητήματα». Εκδόσεις: Γρηγόρη, Αθήνα, 2011

απαραίτητο ο ασκών οικονομική πολιτική να συμπεριφέρεται πάντοτε έτσι. Ένα κλασικό παράδειγμα μιας διαχρονικά συνεπούς και αξιόπιστης πολιτικής, μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, αναφέρεται στην επί δεκαετίες αντιπληθωριστική νομισματική πολιτική της κεντρικής τράπεζας της Γερμανίας (Bundesbank). Η πολιτική της είχε αποδειχθεί ότι ήταν η βέλτιστη για τη γερμανική κυβέρνηση- ήταν διαχρονικά συνεπής- τόνιζε την αξιοπιστία της κυβέρνησης και της χώρας- ήταν συμφέρουσα για τον ιδιωτικό τομέα- και είχε αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση για τις λοιπές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όχι μόνο για αυτές. Εξάλλου, αν ο ασκών οικονομική πολιτική έχει ήδη επιτύχει τη βέλτιστη κατανομή των πόρων κατά το χρόνο t_1 , τότε δεν υπάρχει λόγος να αποκλίνει από το εκ των προτέρων βέλτιστο πρόγραμμά του στο μέλλον- και ο ιδιωτικός τομέας δεν θα έχει λόγο να κάνει προβλέψεις για αποκλίσεις από την αναγγελθείσα πολιτική ούτε και να φοβάται για τυχόν αιφνιδιασμούς. Η περίπτωση αυτή θεωρείται ως η πρώτη καλύτερη επιλογή του ασκούντος οικονομική πολιτική. Μεταξύ των λόγων που ενδέχεται να τον αναγκάσουν να παρεκκλίνει από την αναγγελθείσα πολιτική του και να αιφνιδιάσει την κοινωνία, καθιστάμενος έτσι αναξιόπιστος, είναι η εμφάνιση εξωγενών διαταρακτικών παραγόντων, που δημιουργούν αντιτιθέμενα συμφέροντα ανάμεσα σ' αυτόν και την κοινωνία, καθώς και η έλλειψη επαρκούς αριθμού κατάλληλων μέσων πολιτικής για την αντιμετώπιση των παραγόντων αυτών. Η τελευταία αυτή περίπτωση θα μπορούσε να θεωρηθεί ως η δεύτερη καλύτερη επιλογή του. Στους παραπάνω παράγοντες δεν έχει περιληφθεί η επιθυμία του ασκούντος οικονομική πολιτική για επανεκλογή του και διατήρηση της θέσης του.⁷⁹

⁷⁹Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

6.4 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΑΠΟ ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ

Οι περιορισμοί κινήτρων εύκολα εντάσσονται σε στατικά και δυναμικά υποδείγματα οικονομικής πολιτικής. Στα πλαίσια των στατικών υποδειγμάτων, η διακριτική πολιτική διενεργείται μετά ή ταυτόχρονα με τις αποφάσεις των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων για την τρέχουσα περίοδο. Εφόσον, δηλαδή ο ιδιωτικός τομέας θα έχει αυτοδεσμευθεί με συγκεκριμένα συμβόλαια αναφορικά με την τιμολογιακή του πολιτική ή την πολιτική καθορισμού των μισθών που πρόκειται να ακολουθήσει κατά την τρέχουσα περίοδο και δεν θα έχει τη δυνατότητα να αποδεσμευθεί ή να αποδεσμευθεί με χαμηλό κόστος. Τότε, ο ασκών πολιτική έρχεται και ανατρέπει, με τις εκ των υστέρων ενέργειές του, ολόκληρο το σκηνικό που έχει ήδη στηθεί από τον ιδιωτικό τομέα.⁸⁰

Στα δυναμικά υποδείγματα σημαντικό ρόλο παίζουν οι κανόνες κίνησης της οικονομίας, όπως για παράδειγμα, ο σχηματισμός του κεφαλαίου, του δημόσιου χρέους, κ.λπ. Με τους κανόνες αυτούς διασυνδέονται η τρέχουσα με τις μεταγενέστερες χρονικές περιόδους. Στα υποδείγματα αυτά, η διακριτική πολιτική συνίσταται στην εκ νέου βελτιστοποίηση της δυναμικής αντικειμενικής συνάρτησης στην αρχή κάθε νέας περιόδου. Έτσι, στην αρχή κάθε νέας περιόδου, ο ασκών οικονομική πολιτική δεν θυμάται τις προγενέστερες βέλτιστες αποφάσεις του που είχε εξαγγείλει προηγουμένως. Για παράδειγμα, στην αρχή της περιόδου t_j , η κυβέρνηση εξαγγέλλει την πολιτική που θα ακολουθήσει για την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων (π.χ. χαμηλή φορολογία, υψηλό ποσοστό αποσβέσεων, χορήγηση μακροχρονίων δανείων με χαμηλά επιτόκια, κ.λπ.) για έναν ορίζοντα Ω περιόδων. Ο ιδιωτικός τομέας παίρνει

⁸⁰Δαλαμάγκας Βασίλειος. «Εισαγωγή στην Δημοσιονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2003

τοίς μετρητοίς τις κυβερνητικές εξαγγελίες και δραστηριοποιείται. Πραγματοποιεί επομένως, τις επενδύσεις δεσμεύοντας κεφάλαια. Μετά τη διενέργεια των επενδύσεων η κυβέρνηση υπαναχωρεί: αναθεωρεί τις προγενέστερες αποφάσεις της προς το δυσμενέστερο. Ο ιδιωτικός τομέας αιφνιδιάζεται. Ωστόσο, είναι αδύνατο να αντιδράσει, τη φορά αυτή, διότι τα κεφάλαιά του έχουν παγιδευτεί. Η διαδικασία κατασκευής των επενδύσεων δεν είναι αναστρέψιμη. Η κυβερνητική πολιτική καθίσταται εκ των υστέρων αναξιόπιστη.

Το συμπέρασμα είναι ότι η κυβέρνηση σφάλει με το να υποθέτει ότι ο ιδιωτικός τομέας δεν έχει μνήμη. Διότι ένας ορθολογικός ιδιωτικός τομέας μαθαίνει γρήγορα, ενσωματώνει στη συμπεριφορά του τις επιδράσεις της οικονομικής πολιτικής και τελικά τις εξουδετερώνει.

Πέραν των περιορισμών αξιοπιστίας, οι πολιτικοί περιορισμοί δημιουργούν πρόσθετους παράγοντες αβεβαιότητας στον ιδιωτικό τομέα. Συνήθως, η ευρισκόμενη στην εξουσία κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να δεσμεύσει με τις αποφάσεις της μεταγενέστερες κυβερνήσεις. Σε γενικές γραμμές, αυτό μπορεί να οφείλεται στην ετερογένεια των ιδεολογιών των εναλλασσομένων στην εξουσία κομμάτων, που ταυτοποιείται με τις διαφορετικές κοινωνικές προτιμήσεις τους.⁸¹

⁸¹Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003
Χατζηκοκολάκης Σπύρος. «Δημοσιονομικά ζητήματα». Εκδόσεις: Γρηγόρη, Αθήνα, 2011

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα δημοσιονομικά ελλείμματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην ευρωζώνη μειώνονται, αλλά η αυξητική τάση των κρατικών χρεών παραμένει «ανησυχητική», σύμφωνα με τις δηλώσεις του εκπροσώπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ολιβιέ Μπαγί, ο οποίος σχολίασε τα στοιχεία της Eurostat για το έλλειμμα και το χρέος το 2012.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, στόχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι το δημοσιονομικό έλλειμμα της ΕΕ να μειωθεί στο όριο του 3% του ΑΕΠ το 2014.

Ωστόσο, ο εκπρόσωπος της Επιτροπής αναγνώρισε ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν πολύ διαφορετικές δημοσιονομικές καταστάσεις. Όπως είπε, υπάρχουν χώρες των οποίων το δημοσιονομικό έλλειμμα φτάνει ή ξεπερνά το 10% του ΑΕΠ.

Σε ότι αφορά τα κρατικά χρέη, ο Ολιβιέ Μπαγί τόνισε ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην ευρωζώνη τα επίπεδα του χρέους αυξάνονται με ανησυχητικό τρόπο. Σημείωσε ότι μόνο 6 χώρες, οι περισσότερες εκτός ευρωζώνης, κατάφεραν να μειώσουν το χρέος τους το 2012.⁸²

Είκοσι χώρες μέλη βρίσκονται αντιμέτωπες με τις προθεσμίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημοσιονομική τους εξυγίανση. Αυτό είναι απαραίτητο για την οικονομική σταθερότητα και ανάπτυξη, καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση αποχωρεί από την περίοδο της ύφεσης. Εξέταση της κατάστασης στην Ουγγαρία, τη Λετονία, τη Λιθουανία και τη Μάλτα δείχνει ότι οι χώρες αυτές έχουν λάβει ικανοποιητικά μέτρα για μείωση των ελλειμμάτων τους.

Η Ουγγαρία και η Λετονία αναμένεται να τηρήσουν τις καθορισμένες προθεσμίες και καλούνται να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους. Για τη Μάλτα και τη Λιθουανία, όμως, η Επιτροπή ζητά παράταση

⁸²http://www.express.gr/news/finance/704808oz_20130422704808.php3

ενός έτους από τους υπουργούς Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έτσι ώστε οι χώρες αυτές να επιστρέψουν σε κατάσταση δημοσιονομικής πειθαρχίας. Οι οικονομίες τους υπέστησαν μεγαλύτερο πλήγμα από ότι αναμενόταν τον Ιούλιο, όταν τέθηκαν οι σχετικές προθεσμίες.

Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις αγωνίζονται να συγκρατήσουν τα δημοσιονομικά ελλείμματα, ύστερα από τη χειρότερη ύφεση μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Τα μεγάλα ποσά που δαπάνησαν οι κυβερνήσεις για να προστατεύσουν το τραπεζικό τους σύστημα και να ενισχύσουν την οικονομία τους διεύρυναν τα ελλείμματα. Πολλές χρειάστηκε να δανειστούν χρήματα, καθώς τα φορολογικά τους έσοδα μειώθηκαν κατακόρυφα, ενώ έπρεπε να χορηγούν επιδόματα σε όλο και περισσότερους ανέργους. Η αποπληρωμή των χρεών αυτών ήδη κοστίζει ακριβά, μολονότι τα επιτόκια είναι χαμηλά σήμερα. Τυχόν αύξηση των επιτοκίων θα αποτελούσε τροχοπέδη για την ανάκαμψη.

Σύμφωνα με το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης που έχουν υπογράψει τα κράτη μέλη για συντονισμό των εθνικών τους δημοσιονομικών πολιτικών, τα σημερινά αλλά και τα εν δυνάμει μέλη της ζώνης του ευρώ πρέπει να διατηρούν τα δημόσια οικονομικά τους υγιή, συγκρατώντας το δημόσιο έλλειμμα κάτω από το 3% του ΑΕΠ.

Όταν μια χώρα υπερβεί το όριο αυτό, οι υπουργοί Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβαίνουν σε συστάσεις για μείωσή του. Όσες χώρες δεν συμμορφωθούν ενδέχεται να αντιμετωπίσουν ποινές και να έχουν δυσκολότερη πρόσβαση σε δάνεια της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.

Σε συνολικά 20 χώρες μέλη το δημόσιο έλλειμμα υπερβαίνει σήμερα το όριο του 3%.

Η Ουγγαρία πέτυχε τον στόχο για μείωση του ελλείμματος κάτω από το 3% του και το 2011 κατάφερε να κλείσει με θετικό ισοζύγιο 4,3% του ΑΕΠ. Η Λετονία έκλεισε τη χρονιά του 2009 με έλλειμμα λίγο κάτω από το

10% του ΑΕΠ, όπως είχε ζητήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Στόχος της χώρας αυτής για το 2010 ήταν το 8,5%, τον οποίο και κατάφερε, καθώς το 2008 το δημοσιονομικό της έλλειμμα ανήλθε στο 8,1% του ΑΕΠ.

Το έλλειμμα της Λιθουανίας εκτοξεύθηκε το 2009 στο 9,4% του ΑΕΠ, από 3,2% που ήταν το 2008. Η Μάλτα έκλεισε το 2008 με έλλειμμα 4,7% του ΑΕΠ και οι προβλέψεις για το 2009 ήταν πετυχημένες, καθώς μειώθηκε περισσότερο από τον στόχο που είχε τεθεί και ήταν 3,8%.⁸³

⁸³http://ec.europa.eu/news/economy/100127_el.htm

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Απέργης Νικόλαος. «Σύγχρονη Μακροοικονομική». Εκδόσεις: Rosili, Αθήνα 2005

Βαβούρας Ι. «Δημόσιο χρέος. Θεωρία και ελληνική εμπειρία». Εκδόσεις: Παπαζήση, Αθήνα 1993

Γεωργακόπουλος Θ., Λοϊζίδης Ι. «Δημοσιονομική Θεωρία». Εκδόσεις Ιανός, Αθήνα 1994

Δαλαμάγκας Βασίλειος. «Εισαγωγή στην Δημοσιονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2003

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. «Η εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής στην ζώνη του ευρώ». Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 14-12-2011.

Πρόσβαση και από την διαδικτυακή πηγή:

<http://www.ecb.int/pub/pdf/other/gendoc201109el.pdf>

Λώλος Σαράντης. «Η ιστορία του χρέους από το 1974». Εφημερίδα, Τα ΝΕΑ, Οκτώβριος 2011

Μανιάτης Θανάσης, «Η δημοσιονομική κρίση και ο κοινωνικός μισθός στην Ελλάδα». Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πρόσβαση και από την διαδικτυακή πηγή:

<http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/13->

[5_%CE%9C%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%AC%CF%84%CE%B7%CF%82.pdf](http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/13-5_%CE%9C%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%AC%CF%84%CE%B7%CF%82.pdf)

Νέο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Υπουργείο Οικονομικών
Πρόσβαση και από την διαδικτυακή πηγή:

http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/8e/89/7a/8e897adefb808b984d6c3c78e773e301e1b8f01/application/pdf/SGP_presentation_EL.pdf

Προδρομίδης Κυπριανός. «Αρχές Οικονομικής Πολιτικής». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2003

Τάτσος Νίκος. «Θεωρία των φόρων και φορολογική πολιτική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2012

Τσάκωνας Αθανάσιος. «Η Οικονομική Πολιτική». Εκδόσεις: Ιβίσκος, Αθήνα 2012

Χατζηκοκολάκης Σπύρος. «Δημοσιονομικά ζητήματα». Εκδόσεις: Γρηγόρη, Αθήνα, 2011

Eurostat- statistical books. “Government finance statistics”. 2012 edition

Eurostat – news release euro indicators “Third quarter of 2012 compared with second quarter of 2012”. January 2013

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/MonetaryPolicyEurosysteem/means/default.aspx>

http://thalamofilakas.blogspot.gr/2012/05/blog-post_2656.html

http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/7/3/2/index.tkl?lang=gr&s=1&e=ndvcnegv

http://www.iskra.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3129%3A2011-04-28-09-33-39&catid=73%3AΔr-apergies&Itemid=280

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7_%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%85%CF%82_2010-2013

http://www.express.gr/news/finance/704808oz_20130422704808.php3

http://ec.europa.eu/news/economy/100127_el.htm

http://news.kathimerini.gr/4Dcgi/4Dcgi/ w_articles_columns_2_12/12/2009_383146

